

USELJAVANJE I SAMOORGANIZIRANJE HRVATA U NIZOZEMSKOJ

(Povodom proslave 50 godina Hrvata u Nizozemskoj i 40 godina Hrvatske katoličke (misije) župe u Rotterdamu od 11. do 13. studenog 2011. godine u Rotterdamu)

Uvod.

Kraljevina Nizozemska je zemlja u kojoj je u srpnju 2009. živjelo 16.5 milijuna ljudi različitih nacionalnosti, njih 190. Među njima i oko 10.000 Hrvata i njihovih potomaka. Dekret od 13.03.1971. o imenovanju svećenika franjevačke bosanske provincije o. Josipa Božića prvim misionarom za Hrvate katolike u Nizozemskoj od strane tadašnje Biskupske konferencija SFRJ, datum je osnivanja Hrvatske katoličke misije za Nizozemsku, ustanove Katoličke crkve u Hrvata koja sve do danas, kada proslavljajući 40. obljetnicu svoga osnutka i djelovanja, još uvijek u mnogonacionalnoj Nizozemskoj, Hrvatima katolicima i Hrvatskoj manjini pruža mogućnosti okupljanja i djelovanja na očuvanju i razvoju njihova vjerskog i kulturnog identiteta.

Za Hrvate u Nizozemskoj obilježavanje tog jubileja od 11. do 13. studenog 2011. razlog je za slavlje ali i povod za prisjećanje na vremena i razloge njihovu dolasku u ovu zemlju. Ovaj prikaz useljavanja i samoorganiziranja Hrvata u Nizozemskoj jedan je od doprinosa koji u tom prisjećanju može poslužiti ali i potaknuti na razmišljanje o životu i aktivnostima Hrvata i njihove zajednice u Nizozemskoj danas i u budućnosti.

Iako smo se nadali da će biti moguće prikazati barem koliko toliko povijest nastajanja i djelovanja svih hrvatskih organizacija i zaklada u Nizozemskoj, zbog nedostatka vremena, to je odloženo za kasnije. U ovom smo se radu ograničili na prikaz inicijative za osnivanje zajedničke organizacije hrvatskih udruga i zaklada i dobivanje uvida u ono što je taj proces donio na vidjelo kao pouku Hrvatima i njihovim udrugama i zakladama u Nizozemskoj za pronalaženje zajedničkog puta u budućnosti.

I. Useljavanje Hrvata u Nizozemsku

Znatnije *iseljavanje* Hrvata u zemlje Zapadne Europe i Amerike započelo je poslije 1880 g. a masovno iseljavanje trajalo je od g. 1900 – 1914.¹

1. Useljavanje Hrvata u Nizozemsku do 1945.

Otišavši iz Hrvatske trbuhom za kruhom veće grupe Hrvata u Nizozemsku dolaze tek nakon 1920. g. kada se u Nizozemskoj u ugljenokopima u Južnom Limburgu pojavila potreba za random snagom. U samoj Nizozemskoj nije bilo moguće za potrebe ugljenokopa pronaći rudarske radnike za 3.000 novonastalih novih radnih mjesta, te ih se potražilo u državama Istočne i Južne Europe.²

Krajem 1920.god. u mjesta Geleen, Amstenrade, Brunssum, Hoensbroek, Heerlen i Kerkrade dolaze se zapošljavati Hrvati prije toga zaposleni u Njemačkoj, Francuskoj i Belgiji ali

¹ **Josip BUTURAC – Antun IVANDIJA**, Povijest Katoličke Crkve među Hrvatima, HKD Sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1973., str. 289-290

² **Paul BRASSÉ, Willem van SCHELVEN**, 'Assimilatie van vooroorlogse immigranten; drie generaties Polen, Slovenen, Italianen in Heerlen', Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Staatsuitgeverij 's-Gravenhage 1980, str. 29.

i direktno iz Hrvatske. 1925. stanuje u gradiću Heerlen 149 stanovnika iz Kraljevine Jugoslavije. 1926. rade u limburškim rudnicima 290 rudara iz Kraljevine Jugoslavije. 1927. rade 508 radnika te 1929. čak 1184 radnika.³

Broj useljenika iz Kraljevine Jugoslavije narasao je na otprilike 2,5 tisuće. Najveći broj iz Slovenije i Hrvatske te manji broj Srba. Uz njih tu je bilo 4-5 tisuća Poljaka, i tisuća Čeha i Slovaka, 600 Mađara. Među pučanstvom se govorilo se o 'slavenskoj invaziji' u Južni Limburg što je i razumljivo s obzirom na broj domaćeg stanovništva od nekih 100.000.

U međusobnim odnosima, naročito između Hrvata i Srba dolazilo je redovito do napetosti i kako izvori navode 'balkanskih situacija' jer 'suprotnosti između Hrvata i Srba nisu bile ni ovdje zaboravljene', a 'političke sukobe među strancima se pokušalo sprječavati ali se ih nije moglo izbjeći'.⁴ U tim previranjima i sukobima gotovo je nezamislivo da nije postojalo neko organizirano djelovanje. Pismeni izvori bilježe čak i karakterni ponašanja radnika iz Kraljevine Jugoslavije u kojima dolaze do izražaja i njihove organizatorske sposobnosti. Tako je zabilježeno kako 's jednim Srbinom imaš vojsku, dva Hrvata, to su tri političke stranke, a s tri Slovenca imaš jedan kvartet'.⁵ Kod Hrvata je tako prepoznat njihov i danas prepoznatljiv mentalitet koji im kako jučer tako i danas otežava suradnju i dobru organiziranost.

Pismeni izvori govore i o dolasku rudara u Nizozemsku iz Istre koja je kako je poznato raspadom Austro-Ugarske nakon I. svjetskog pripala Italiji. Hrvati iz Istre posljednja su grupa ljudi koji su došli na rad u Limburške rudnike 1930. i 1931.g. prije samog početka krize koja je nakon toga zadesila i Limburške rudnike.

U Nizozemsku Hrvati iz Istre došli su iz Labina gdje su radili u tamošnjim poznatim ugljenokopima. Jedan od radnika ovako je opisao svoj dolazak u Limburg: 'Tamo su postojala tri rudnika, pretežno lignita. Ali nakon 1929.g. tamo se usljed krize nije više ništa radilo. Tada smo 1930.g. nas četvorica otišli u Francusku, ali ni tamo nam nije više uspjelo. U Belgiji da, ali tamo je bilo jako loše. Budući smo čuli od prijatelja u Limburgu da bi tamo ipak moglo uspjeti otišli smo tamo u rudnik Oranje Nassau III (ON-III). Bili smo na vrijeme jer su kratko nakon toga počeli otkazi i ovdje'.⁶

Krajem 1931.g. počela je i u nizozemskoj rudarskoj industriji biti vidljiva nastupajuća svjetska ekonomska kriza. Dolazi do otkaza radnika a prvi među njima su strani radnici. 1931. g. strani su radnici činili 32% svih rudara odnosno 11.863 radnika s 1.087 radnika iz Jugoslavije. 1936.g. to je svega 14% ili 3.987 radnika od kojih 301 iz Jugoslavije.⁷ Radnici koji su ostali bez posla a nisu mogli dobiti novi posao bili su prisiljeni napustiti Nizozemsku.

Osim rudara koji su došli na rad u rudnike južne Nizozemske dolazili su u to vrijeme i Hrvati drugih zanimanja i u ostale dijelove Nizozemske.

Da su u to vrijeme Hrvati živjeli povremeno ili trajnije i u ostalim krajevima Nizozemske pokazuje primjer **Mladena Horvata**, hrvatskog književnika iz Zagreba, pjesnika i romanopisca koji je 1924. g. boravio u gradu **Scheveningenu** pokraj **Den Haaga**, gdje je napisao a zatim i izdao svoju zbirku pjesama 'Odar sunca'⁸ koju mu je ilustrirao **Eduard Penkala**.⁹

³ Isto str. 48

⁴ **R. DIETEREN**, De migratie in de mijnstreek 1900-1935, bijdragen tot de sociale en economische geschiedenis van het Zuiden van Nederland, N.C.V. Nijmegen, 1962, str. 70-71.

⁵ **Paul BRASSE, Willem van SCHELVEN**, str. 50

⁶ Isto, str. 57

⁷ Isto, str. 63

⁸ Tiskara Merkur u Zagrebu objavila mu je 1925.g. roman 'Žrtva svoje krvi' i zbirke pjesama 'Proljet' i 'Noć'.

⁹ Zbirka 'Odar sunca' izdana je u 100 primjeraka. Ing. I. Dubravčić iz Delfta u vlasništvu je 81. primjerka.

1925.g. u mjestu **Ubbergen** u predgrađu **Nijmegen** došlo je iz Hrvatske organizirano osam djevojaka, kandidatkinja ženskog redovničkog reda sv. Augustina (O.S.A.), u Nizozemskoj poznatog pod nazivom **'Kanonitkinje sv. Augustina'**. Namjera tog ženskog reda bila je u ono vrijeme osnovati i samostan u Hrvatskoj. Po polaganju redovničkih zavjeta bile su poslate natrag u Hrvatsku s misijom osnivanja samostana ali im to nije uspjelo te su pozvane natrag u Nizozemsku. U Nizozemskoj su živjele i radile u svojoj redovničkoj zajednici do kraja života njegujući kontakte s Crkvom u Hrvatskoj i Hrvatskom Katoličkom Misijom u Rotterdamu.¹⁰

U svibnju 1934. godine boravio je neko vrijeme u Nizozemskoj, u **Den Haagu** **dr. Ante Pavelić**.¹¹ Ante Pavelić je 1934.g. u nizozemskim novinama *Het Vaderland (Domovina)* objavio oglas u kojem je pozvao na natječaj kandidate za funkciju glavnog dopisnika za **novootvoreni ured novinske agencije za prikupljanje novosti u Den Haagu**. Na natječaj se je javio **Pierre van Paassen**,¹² te je kao kandidat za tu funkciju s dr. Ante Pavelićem obavio razgovor u prostorijama agencije u Den Haagu.

1941.g. u Londonu je izašla knjiga Pierre van Paassena u kojoj je o tome susretu objavio svoja sjećanja.¹³

Iz razgovora s nepoznatim muškarcem koji ga je primio u uredu a koji nije govorio ni nizozemski ni engleski a predstavio ga dr. Anti Paveliću, kao i iz opisanog razgovora s dr. Antom Pavelićem daje se jasno naslutiti da je 'novinska agencija' osim sakupljanja informacija i novosti iz Istočne-Europe i prosljeđivanja u Ameriku imala za cilj i stvaranje interesa u financijskim krugovima u Nizozemskoj za 'nove poslove'.

U razgovoru s dr. Ante Pavelićem Pierre van Paassen izričito je pitao dr. Antu Pavelića na koji će način ova novinska agencija doprinjeti ostvarivanju **hrvatske samostalnosti** što da je vjerojatno glavni cilj Pavelićeva života, 'ili ne?' pitao je van Paassen direktno. 'To je tako', odgovorio mu je dr. Ante Pavelić, 'naš cilj ovdje je sakupljanje novosti iz Rusije'. 'Nismo li mi ovdje u Den Haagu predaleko od Rusije?' upitao je van Paassen, našto mu je dr. Ante Pavelić odgovorio 'uskoro ćemo imati naše dopisnike u Rigi'. 'Ali zašto Rusija od svih ostalih mjesta?' pita van Paassen dalje. 'Pripreme' odgovorio je dr. Ante Pavelić. 'Pripreme za budućnost, za raspodjelu naftnih izvora. I nizozemski kapitalisti su zato zainteresirani te nas i podupiru'. 'Ali kako mogu ruski naftni izvori biti preraspodijeljeni kad ih drže boljševici?'. 'Ah, oni neće tamo biti više dugo' tvrdio je dr. Ante Pavelić, 'doći će do rata koji će okončati crveni teror. Na kraju krajeva mi imamo i jednog šampiona obrane u Europi...' 'Tko je to?' upitao je van Paassen. 'Adolf Hitler' odgovorio mu Pavelić.

Nakon ovog razgovora, dva mjeseca kasnije, u srpnju 1934.g. van Paassen je u prolazu pokraj mjesta na kojem su se nalazile prostorije te utvrđuje da su zatvorene a da se dr. Ante Pavelić iz Nizozemske vjerojatno vratio u Istočnu-Europu.¹⁴

Sudjelujući na dražbi biblioteke iz ostavštine gospodje Penkala u Leidenu 1997.g. došao je u vlasništvo ovog primjerka. Obitelj Penkala poznata je po Slavoljubu Penkali iz Zagreba koji je neposredno pred prvi svjetski rat izumio specijalnu nepotrošivu grafitnu olovku, po njemu nazvana penkala.

¹⁰ Sa sestrama **Irenom** i **Berhmanom** rodnom iz **Zeline** o njihovu dolasku u Nizozemsku i sjećanjima na rodbinu i osobe s kojima su održavale kontakte u Hrvatskoj razgovarao sam 27. siječnja 1988.g. u vrtu i prostorijama samostana Alix le Clerc u Vughtu. U posjet sestrama pozvao me fra Lovro Bosankić, u to vrijeme voditelj Hrvatske katoličke misije u Rotterdamu. U arhivi projekta 'Prilozi za povijest Hrvata u Nizozemskoj' Zaklade Nizozemska-Hrvatska, nalazi se pod br. 11a./1 od 1-03-1999 pismena zabilježka i video zapis razgovora održanog tog dana.

¹¹ Vođa ustaškog pokreta, i kasnije, 1941.g. predsjednik i ministar vanjskih poslova *Nezavisne Države Hrvatske* (1941.- 1944.).

¹² Nizozemsko-kanadsko-američki novinar. Rođen u gradu Gorinchem u Nizozemskoj S rditeljima emigrirao u Kanadu 1914 g.

¹³ **VAN PAASSEN Pierre** 'That day alone', Michel Joseph LTD, London 1941., str. 285 - 286.

¹⁴ Isto, str. 286. Uz opis razgovora van Paassen piše opširnije o dr. Anti Paveliću, njegovoj političkoj prošlosti,

U Nizozemsku je dr. Ante Pavelić došao nakon što mu je Švicarska odbila boravak a s namjerom osnutka nove grane svoje organizacije u Nizozemskoj pod maskom novinske agencije.¹⁵

2. Međunarodne migracije radnika nakon 1945.

U Zapadnoj Europi počinje se nakon II. sv. rata zamjećivati međunarodna migracija radnika. Posljedica je to razvoja industrije. Razvijena moderna industrija nije u stanju kapacitete proizvodnje dovoljno iskoristiti jer joj nedostaju radnici. U mnogim zemljama Mediterana pa tako i u Jugoslaviji postoji višak radne snage i nedovoljno sredstava kojima bi se izgradio širok proizvodni sustav. Zemlje Zapadne Europe započinju stoga s ciljanom potragom tih radnika. Međunarodna migracija radnika tako je uskoro postala masovni fenomen.

3. Useljavanje Hrvata u Nizozemsku 1950. - 1960.

1950-ih i 1960-ih odlazi nekoliko stotina radnika iz Jugoslavije raditi u Limburške rudnike. Tek krajem 1960-ih započinje značajnije iseljavanje i imigracija u Nizozemsku.

1959. U Nizozemskoj radi 239 "*Južnih-Slavena*".¹⁶ Nizozemska je privreda u to vrijeme trebala strane radnike kako bi svoje proizvodne kapacitete potpunoma mogla koristiti.¹⁷

Većim dijelom to su bili školovani radnici iz lučkih gradova Hrvatske i Slovenije koji su od strane biroa za zapošljavanje u Jugoslaviji bili "iznajmljeni" brodogradilištima u Nizozemskoj koja su te radnike već prema potrebi mogli zaposliti i otpuštati i to prema prilikama ukoliko je za njih bilo posla.¹⁸

4. Političko-ekonomski kontekst emigriranja

U "novoj" Jugoslaviji od samoga njezina rađanja mahnitao je i nastavljen je bez prekida **progon osoba**, t.z.v. "neprijatelja".¹⁹ Radi neslaganja s političkim sustavom vlasti mnogo je ljudi bijegom preko granice napuštalo svoj zavičaj i domovinu Hrvatsku i odlazilo u zemlje Zapadne Europe, Ameriku, Kanadu, Australiju.

U Nizozemsku je tako među ostalima bijegom otišao uz pomoć kardinala Stepinca i **Andrija Kukulja** iz Gregurovca nedaleko Golubovca u Hrvatskom Zagorju koji je nakon rata prebacivao preko granice mnoge Hrvate kojima je prijetila smrt, koji je robijao u Lepoglavi, nekoliko puta umakao Ozni. Kukulja je živio do svoje smrti u gradu Hengelo a sahranjen je u Hrvatskoj u svom rodnom kraju.²⁰

osnivanju ustaškog pokreta zajedno s Kvaternikom i Gustavom Perčecom i njegovim vezama po dolasku Hitlera na vlast s policijom u Mađarskoj, Rumunjskoj, Italiji, Njemačkoj i Francuskoj.

¹⁵ Isto, str. 285

¹⁶ **Pieter LAKEMAN**, Binnen zonder kloppen, Nederlandse immigratiepolitiek en de economische gevolgen, Meulenhof, Amsterdam 1999, str.33-34

¹⁷ Tinnemans, str. 76

¹⁸ **Hans VERMEULEN, Rinnus PENNINX**, red., Het democratisch ongeduld, de emantiepactie en integratie van zes doelgroepen van het minderhedenbeleid, Spinhuis Amsterdam 1994, str. 121

¹⁹ Isto str. 299

²⁰ Vidi više o Andriji Kukulji i njegovim patnjama u **Mijo GABRIĆ**, *Krijumčar s križem*, Zagreb, Glas Koncila br. 42 - 21. listopada 1990, str. 6; br. 43 - 28. listopada 1990, str. 6; br. 44 - 4. studenog 1990, str. 6.

Maršal **Josip Broz Tito** ²¹ kontroverzna osoba koju jedni nazivaju jedan “*od najvećih diktatora 20. stoljeća*”²² a drugi i “*fenomen dvadesetog stoljeća*”²³ a koji je stajao na čelu progona svojih neistomišljenika prekinuo je 1948. svoj savez i ideološke odnose sa SSSR-om i Kominformom te odlučio kako “*Jugoslavijom može vladati i bez Staljina i njegove pomoći i podrške*”²⁴.

Od 1950. njegov “Titoizam” započinje s promjenama te je njegov ideološki sustav “*počeo razvijati Titov tzv. treći put između zapadnog kapitalizma i sovjetskog komunističkog sustava*” a kojeg je “*karakterizirala i otvorenost državnih granica*”.²⁵

U Nizozemskoj se, zahvaljujući lijevoj propagandi, Josipa Broza počelo odmah nakon II. sv. rata oslikavati najljepšim bojama. Tu tako stvorenu ideološki oslikanu umjetnu sliku, daleku od objektivne stvarnosti, većina Nizozemaca još i dan danas nosi u svojim mislima. Sve je počelo prijevodom knjige koju je napisao Englez **M. Padew** u Londonu 1944. a preveo **K.v.d. Geest** i koja je tiskana i izdana u Amsterdamu 1947.²⁶ Objektivno i istraživačko pisanje kasnije, te vrlo zanimljiva knjiga koju je npr. 1953. napisao **Hans Alma** te ideološki obojene slike više nje moglo promijeniti.²⁷

Većim dolaskom gastarbajtera iz Jugoslavije 1970. u Nizozemsku lijeva propaganda to je ideološko uljepšavanje Tita i njegova režima samo pojačala. Knjiga koju je napisao **A.L. Constandse** i koja je 1977. izašla i u svom drugom izdanju, živi je spomenik ideološke propagande Tita i njegova režima u Nizozemskoj²⁸. No kako je u Nizozemskoj s prijevodom iz engleskog počela propaganda Tita i njegova režima, tako je s prijevodom s engleskog u Nizozemskoj počelo i rušenje mita o komunizmu, ništa manje nego iz pera djeteta tog sistema **Slavenke Drakulić** koja od 1990. živi u Amsterdamu. 1992. u Baarnu kod izdavača *de Prom* izašao je prijevod njezina engleskog teksta *How we survived communism* u prijevodu na nizozemski *Hoe wij communisme overleefden en bleven lachen*.²⁹

5. Pozadina iznajmljivanja i detaširanja radnika

Krajem pedesetih i početkom šezdesetih godina Jugoslaviju je počela nagrizati kako ekonomska tako i politička kriza pogotovo nakon “*šokantnog štrajka rudara u slovenskom Trbovlju*”.³⁰ Postojeći privredni sustav bio je u raskoraku s radničkim samoupravljanjem pa je

²¹ Hrvatski i jugoslavenski političar, jugoslavenski državnik i komunistički vođa.

²² Zvonimir **DESPOT** u: Pero **SIMIĆ**, Tito Fenomen stoljeća, prva politička biografija, Vjesnik d.o.o. Zagreb 2009, str. 13

²³ Pero **SIMIĆ**, Tito Fenomen stoljeća, prva politička biografija, Vjesnik d.o.o. Zagreb 2009, str. 20

²⁴ Isto, str. 255

²⁵ ²⁵ Agostino **CASAROLI**, Mučeništvo strpljivosti, Sveta Stolica i komunističke zemlje 1963. – 1989., KS Zagreb 2001, str. 13

²⁶ Michael **PADEV**, Van hoefsmid tot maarschalk: het leven van Tito; (prev. K.v.d. Geest), Amsterdam, Republiek der Letteren, 1947., 181 str. Izvorni tekst na engleskom: Marshal Tito.

²⁷ Hans **ALMA**, Waar Europa eindigt, Tussen Derwischen en Trolleybussen in het land van Tito, H.J.W. Becht, Amsterdam 1953. str. 208.

²⁸ A.L. **CONSTANDSE**, Josip Broz Tito: portret van een staatsman, Kruseman, Den Haag 1977., str. 109.

²⁹ **Slavenka DRAKULIĆ**, Hoe wij het communisme overleefden en bleven lachen, prev. H. Heldring-Stolk i Christerl Jansen, de Prom Baarn 1992, 191 str.

³⁰ **Zvonimir DESPOT**. Tito, tajne vladara, Najnoviji prilozi za biografiju Josipa Broza, Večernji posebni proizvodi

1961. pokrenuta nova privredna reforma koja ništa posebno nije promijenila. Jugoslavija je “*već tada bila prezadužena zemlja s milijardama dolara duga. Krediti su se uzimali za megaprojekte, a kad su došli na naplatu nisu se mogli otplaćivati jer država nije imala devize, a dinare nitko nije htio jer nisu bili konvertibilni.*”³¹

1962. Tito upozorava svoje suradnike u Izvršnom komitetu CK SKJ na kompromitaciju u pogledu financijskih obaveza prema inozemstvu. U Nizozemskoj i Americi otkazuju se financijski aranžmani. Radi se ne samo o rušenju ekonomskog već i političkog ugleda Jugoslavije u svijetu. I Monetarni fond otkazao je 35 milijuna dolara zajma zbog neispunjavanja obveza.³² Za otplaćivanje kredita u inozemnim bankama Jugoslaviji su bile potrebne devize. Dinari nisu bili konvertibilni pa ih nitko nije ni htio. Te okolnosti dovele su Tita i njegove suradnike do odluke da se u inozemstvo “*iznajmljuju*” i “*detaširaju*” radnici iz Jugoslavije radi zarade potrebnih deviza. U to vrijeme ionako je s područja Mediterana i šire odlazilo mnoštvo radnika na rad u države Zapadne Europe. Iznajmljujući i detaširajući radnike u inozemstvo Titov sustav naumio je tako dočepati se deviza za otplatu inozemnih dugova i financijsko osiguranje svoje vlasti.

6. Migracije iz Hrvatske u Nizozemsku 1960. – 1970.

1966. pojavljuju se u Belgiji prvih 20-ak detaširanih radnika iz Hrvatske. Njemačka kemijska kompanija BASF u Zandvliet-u kraj Antwerpena unajmljuje radnike Industromontaže iz Zagreba za poslove održavanja svojih kemijskih postrojenja. Generalni direktor Industromontaže **Ivan Arapović** šalje **Branimira Heruca** i **Marijana Kolesara** kao upravitelje na izvršavanje poslova Industromontaže u BASF-u.

1969.-1971. zlatne su godine za gastarbajtere u Nizozemskoj. Tih je godina izdano 67.729 dozvola za rad i to najviše 1970. i 1971. kada se izdalo godišnje više od 25.000 radnih dozvola. Tom velikom dolasku gastarbajtera predhodi potpisivanje **Sporazuma o traženju radne snage** 1969. s Marokom, s SFR Jugoslavijom 9. ožujka 1970. i Tunezijom u ožujku 1971.³³

1970. u mjesecu lipnju sklapa dakle Nizozemska sporazum o traženju radne snage sa SFR Jugoslavijom. Nakon toga na rad u metalnu industriju u Nizozemsku stiglo je tisuće “*Jugoslavena*”.³⁴

Zanimljivo je spomenuti kako se u sporazumu o traženju radne snage nalazi nekoliko specifičnih odredbi a koje kažu kako neškolorani radnici moraju biti između 21. i 35. godine starosti a školorani između 18. i 45. godine starosti. Predselekcija se vršila u zemlji porijekla a kandidati su mogli biti samo oni pozitivnog moralnog i društvenog ponašanja. Određeno je kako će radnici potpasti pod socijalni sustav Nizozemske te da će imati iste plaće i uvjete rada kao što ih imaju i nizozemski radnici. Radni ugovori će se sklapati maksimalno na godinu dana. Produžetak ugovora je bio moguć uz dozvolu nizozemskih organa. Sporazumilo se također da se uštedevina može prebacivati u zemlju porijekla, kako strani radnici imaju pravo na jednaki smještaj kao i nizozemski radnici te da će poslodavci platiti troškove dolaska i odlaska. Također je određeno da će se radnici ako ne dođe do produljenja ugovora vratiti kući u zemlju porijekla. Medicinski pregledi vršili su se od strane liječnika iz zemlje porijekla. Kandidati su bili pregledavani u odnosu na zarazne bolesti tuberkulozu i sifilis. Sporazum ne sadrži odredbe o potrebnom školovanju ili radnom iskustvu. Određeno je da radnici trebaju predati jednom godišnje dorađeni izvod iz registra stanovništva u kojem će biti navedena imena i godine starosti

d.o.o. Zagreb, str. 92.

³¹ Isto, str. 92

³² Isto, str. 95

³³ Lakeman, str. 41

³⁴ **Hans VERMEULEN, Rinnus PENNINX**, red., Het democratisch ongeduld, de emantiepactie en integratie van zes doelgroepen van het minderhedenbeleid, Spinhuis Amsterdam 1994, str. 121

njihovih najmlađih članova obitelji. Radnici iz SFR Jugoslavije mogli su biti i osuđivani zatvorskom kaznom do 3 mjeseca te ih zbog toga nizozemski poslodavci nisu mogli priječiti pri zapošljavanju. Kako se traženje radne snage reguliralo putem države, nizozemska je Vlada u biti odredila za svaku pojedinu zemlju broj radnika koji mogu doći u Nizozemsku. Kako će taj broj biti popunjen ovisilo je o zemlji s kojom se sklopio sporazum, pa tako i s SFR Jugoslavijom, i na što Nizozemska nije imala nikakav utjecaj.³⁵

Sporazum sa SFR Jugoslavijom sadrži i neke posebne odredbe koje se inače u drugim sporazumima nisu koristile. Tako je određeno da Vlada SFR Jugoslavije dobije primjerak potpisanog ugovora o radu. To se odnosilo i na 'Jugoslavene' koji su već bili, od ranije, u Nizozemskoj čime se je htjelo 'ilegalne Jugoslavene' legalizirati.³⁶

Za razliku od odredbi sporazuma po kojima je određeno kako će radnici potpasti pod socijalni sustav Nizozemske te da će imati iste plaće i uvjete rada kao što ih imaju i nizozemski radnici, za radnike iz Hrvatske socijalna je prava i obveze do 1987./1988. na sebe preuzela država SFRJ. Radnici su radili ovdje a osigurani su bili i imali prava u Jugoslaviji.

U Nizozemsku su tako "počeli dolaziti radnici – samci koji su bili smješteni u kamp, na brod ili u pansion, a nakon toga, godinu dana kasnije počele su dolaziti i njihove obitelji. U tom migracijskom periodu bilo je i drugih Hrvata koji su se zatekli i boravili također u Nizozemskoj u manjem broju. Gradovi kao Rotterdam, Amsterdam, Utrecht i Den Haag su bili od početka 1970 godine najnaseljeniji gradovi u kojima su živili i radili Hrvati."³⁷

II. Samorganiziranje Hrvata u Nizozemskoj

1. Počeci

Hrvati su od 1920. od kada organizirano započinje njihov dolazak u Južnu Nizozemsku, za razliku od Slovenaca koji su bili najmnogobrojniji useljenici, relativno mala skupina. Za Slovence je poznato da su već 1926. preko svećenika Slovenske Katoličke Crkve i preko tajnika kulturno prosvjetne organizacije 'Prosvetna Zveza' iz Ljubljane radili na osnivanju, organiziranju i stimuliranju aktivnosti slovenskih udruženja u Južnom Limburgu. 1929.g. slovenska učiteljica podučava 329 djece slovenski jezik. Uz slovenska katolička udruženja Sv. Barbare pojavljuje se u to vrijeme i slovensko socijalistički orijentirano udruženje 'Podporno Društvo Jednota', kao i jedno 'Komunističko društvo' koje djeluje tajno.³⁸

Za Hrvate nije poznato da bi u to vrijeme osnivali posebna udruženja niti su poznate aktivnosti stimuliranja njihova udruživanja.

1930. zabilježena je jedna protuzakonita aktivnost i djelatnost pri zapošljavanju Hrvata u Limburškim rudnicima u koje je te godine stigla jedna grupa od 100 ljudi. U to se vrijeme iz Kraljevine Jugoslavije nije moglo izaći bez radne dozvole. Jedan od Hrvata zaposlen u jednom od ugljenokopa u Južnom Limburgu, ponio je sa sobom u Hrvatsku nekoliko radnih dozvola i tamo napravio nekoliko falsifikata te ih preprodavao ljudima koji su htjeli doći raditi u Nizozemsku. Po dolasku u Nizozemsku tih stotinjak radnika ostalo je zaprepašteno kad su im u upravi ugljenokopa rekli da toliki broj radnih dozvola te godine nisu ni izdali. Posao nisu dobili te su prevareni i razočarani otputovali trbuhom za kruhom u susjednu Belgiju gdje su mogli dobiti posao.³⁹

³⁵ Lakeman, str. 41-43

³⁶ Isto, str. 50

³⁷ Tomislav BIČANIĆ, *KKMisija R'dam 1971-2011.*, Prilozi za povijest Hrvata u Nizozemskoj, Bussloo, 2011.,

2/1.

³⁸ Paul BRASSE, Willem van SCHELVEN, str. 52.

³⁹ Paul BRASSE, Willem van SCHELVEN, str. 45.

Osnivanje udruženja, organiziranje i stimuliranje aktivnosti radnika iz SFRJ a među njima i Hrvata po njihovu masovnijem dolasku u Nizozemsku nakon 1970. provođeno je od strane ideološkog sistema SFRJ i njegovih pristalica. Udruženja koja su osnivana bila su u sastavu *“Saveza jugoslovenskih udruženja u Holandiji”* i pod budnim okom Ambasade SFRJ u Den Hagu. Većina Hrvata nevoljko se je odnosila prema režimskim udruženjima te ih se najveći broj uključio u aktivnosti u okviru Hrvatske katoličke misije u Rotterdamu osnovane 13.03.1971. od strane Biskupske konferencije SFRJ a koja je imenovala i svećenika franjevačke bosanske provincije o. Josipa Božića prvim misionarom za Hrvate katolike u Nizozemskoj. Na Hrvate koji su se aktivno uključili u aktivnosti misije vršio se pritisak preko partijskih organa u radnim organizacijama u kojima su bili zaposleni. Zbog toga što su pjevali u crkvenom zboru i bili članovi pjevačkog zbora neki su radnici kao npr. **Ante Oruč** bili tužen partijskom rukovodstvu svojih radnih organizacija, u ovom slučaju partijskom rukovodstvu Jugomontaže.⁴⁰

Ambasada SFRJ je budnim okom pratila i utjecala na događaje koji nisu odgovarali ideološkom matricama. Zanimljivo iskustvo o tome ispričao je **Pavao Bertović** dugogodišnji voditelj i dirigent crkvenog pjevačkog zbora Hrvatske katoličke misije iz Rotterdama. Neko vrijeme, Pavao Bertović je za potrebe radio programa koji se uređivao u studiju u Hilversumu, a bio namjenjen radnicima iz SFRJ u Nizozemskoj, vršio izbor pjesama s gramafonskih ploča te ih puštao u eter. Ambasada iz Den Haga redovito je pratila emitiranje programa te zahtjevala da u toku emisije bude emitirana po jedna pjesma iz svake Republike SFRJ . Kad bi se Pavi Bertoviću izmaklo te bi po muzičkom ukusu emitirao po dvije pjesme iz Hrvatske na štetu jedne od Republika direktno bi zazvonio telefon iz Ambasade u Den Hagu s pitanjem kako se tako nešto uopće moglo dogoditi. Pavi Bertoviću je također ostalo u sjećanju kako su tjedne novosti iz SFRJ bile uređivane i emitirane iz Beograda te bi završavale sa sportskim rezultatima nogometnih klubova u Srbiji te vremenskom prognozom iz Beograda i okolice.⁴¹ U *Savezu jugoslavenskih udruženja u Holandiji* vodeće su uloge zauzimali Srbi te su se Hrvati u najvećoj mjeri u *jugoslavenskim klubovima* držali u po strani. Organiziranjem i aktivnostima započelo se tek pred raspad SFRJ a pogotovo nakon izbijanja rata u Hrvatskoj i osamostaljenju Republike Hrvatske.

Bilo je to za Hrvate a i za radnike i članove obitelji drugih nacionalnosti i drugih republičkih pripadnosti bivše SFRJ u Nizozemskoj vrijeme otrežnjavanja, suočavanja sa stvarnošću rata i vršenjem izbora i djelovanja. Da su u to vrijeme okolnosti prisiljavale na opredjeljivanje i izbor u djelovanju zorno je vidljivo iz članka *“Kako dalje”* tajnika *“Saveza jugoslovenskih udruženja u Holandiji”* i člana uprave udruženja *“29. novembar”* iz Utrechta **Z. Sokića** a kojeg je objavio list tog udruženja *“Jedinstvo”* u listopadu 1992. a koji je u Utrechtu izlazio od 1983. Z. Sokić tako piše: *“Jugoslovenska zajednica u Holandiji se nalazi u totalnoj krizi identiteta”*. *Više od godinu dana krvavog građanskog rata na teritoriju bivše Jugoslavije se polako ali sigurno doselilo i u naše holandske domove. Raspad zajednice je posato vidljiv sa nastankom mnogobrojnih udruženja i zadužbina na mono-etničkoj osnovi, najčešće vrlo isključivog karaktera. Pripadnici ostalih (bivših) jugoslovenskih naroda, a naročito ‘neprijateljska strana’, jednostavno nisu dobro došli, što je čak i protivno holandskim zakonima o diskriminaciji i rasizmu. No srećom, osim incidenta u Rotterdamu sa vandalističkim paljenjem kamiona sa pomoću Hrvatskoj, za sada nije bilo većih sukoba. Međutim, iz bivše Jugoslavije sada svakodnevno pristižu izbjeglice, koje sa sobom donose svoja užasna iskustva i patnje. Opasnost od daljnjeg radikalizovanja bivše jugoslavanske zajednice tako postaje sve realnija. Možemo slobodno konstatovati da će nekoliko nardenih mjeseci biti presudno za pravac kojim*

⁴⁰ **VOJNO KAMALIĆ**, Uspomene iz prošlih dana, Bruxelles 2006, 3 sv.(565 ; 547 ; 512 str.)

⁴¹ **Pavao BERTOVIĆ**, Snimka razgovora s I. Kantocijem, Rotterdam 3.4.2011, Prilozi za povijest Hrvata u Nizozemskoj, Bussloo, 2011.

ćemo krenuti. Ili putem poštovanja međusobne kulturne i etničke različitosti, uz suradnju na svim pitanjima od zajedničkog interesa ili putem sukoba na svim nivoima i na svim poljima."⁴²

Do sukoba na "na svim nivoima i na svim poljima" kako je to razmišljao Z. Sokić među emigrantima iz bivše SFRJ u Nizozemskoj nikada nije došlo. Postalo je samo jasnije da ta 'jugoslavanska zajednica' osim ideološkog nikad nije ni imala stvarnog korijena pa time ni svoje budućnosti ni među emigrantima iz Republika bivše SFRJ u Nizozemskoj.

Nizozemska sredina koja je ratom u SFRJ bila zatečena, više dezinformirana nego informirana zauzela je određenu promatračku poziciju i odstojanje od ljudi i događaja koji su im na temelju njihovih predodžbi odjednom postali nerazumljivi i upitni.

Činjenica npr. da se u vrlo kvalitetnoj knjizi "Povijest mediteranskih emigranata u Nizozemsku (1945-1994)" renomiranog mladog novinara i pisca **Will-a Tinnemans-a**, za koju je istraživanja završio u prosincu 1993. a koju je napisao na zahtjev zaklade **Nizozemski centar stranaca** (Nederlands Centrum Buitenlanders) a koja ju je izdala 1994. prilikom njezine 20 obljetnice postojanja, uopće ne spominju okolnosti u kojima se nalaze emigranti iz Hrvatske i Jugoslavije, njihove brige, muke i njihove aktivnosti, te se gotovo sva pažnja od 1980. do 1994. isključivo posvećuje problematici državne politike prema muslimanskim imigranata i njihovim organizacijama, govori sama po sebi. Za Hrvate u Nizozemskoj to još uvijek predstavlja neprihvatljiv politički i medijski odnos prema tadašnjim prilikama u Hrvatskoj koji traje donekle sve do danas.⁴³

No Hrvati nisu ni tada bili samo pasivni promatrači zbivanja u domovini i u Nizozemskoj te nisu čekali skrštenih ruku. Upravo tih godina dolazi do značajnih gibanja unutar Hrvata i njihove zajednice sve do danas.

2. Osnivanje udruženja i njihove aktivnosti

Nizozemsko Ministarstvo pravosuđa, Direkcija za koordinaciju politike integriranja manjina, izdali su 2004. knjižicu⁴⁴ u kojoj se od strane Vladina Ministarstva po prvi puta govori o etničkim grupama iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Srbije i Crne Gore te Slovenije. Opisuju se zemlje i narod, demografski podaci, pravni položaj boravka, integracijski položaj te sažetak i zaključci. Uz geografiju, demografiju, kulturu i religiju, socijalno-ekonomski položaj prikazuju se i demografski podaci, povijest migracije, organizacije etničkih grupa te povratak. Obrađuju se kratko slijedeće teme: prilagođavanje, obrazovanje, rad i zarada, socijalna i kulturna integracija, kriminalitet. U sažetku i zaključku govori se o: dozvolama za boravak, boravku, povratku, integraciji i očekivanjima u budućnosti.

Pisac teksta te knjižice **Thomas Hessels** procjenjuje da u Nizozemskoj djeluje 10 do 15 Hrvatskih organizacija prije svega u gradovima gdje su koncentrirani Hrvati kao što su **Rotterdam, Den Haag i Amsterdam**. Hessels utvrđuje kako važnu funkciju u susretanju Hrvata ima također **Hrvatska Crkva**. Zapaža kako izgleda da **Hrvatski svjetski kongres** vrši zadatak oko kontakata ali da do zajedničke platforme Hrvatskih organizacija još nije došlo. Kao razlog tome navodi veliku različitost unutar Hrvatske zajednice i međusobnih trenja koja stoje s tim u vezi.

⁴² **Z. SOKIĆ**, Kako dalje?, Jedinstvo/De Eenheid, God. IX., Utrecht, Oktobar 1992. str. 8-9.

⁴³ Više o tome vidi u: **Rahela DOŠEN i Ivan KANTOCI (red.)**, Verlangen naar vrijheid, Over Kroatië vanuit Nederland..., Stichting Nederland Kroatië, Publicatie 2, Zevenbergen 1996.

⁴⁴ **MINISTERIE VAN JUSTITIE, Directie Coördinatie Integratiebeleid Minderheden**, Koninklijke drukkerij Broese&Peereboom B.V., Breda 2004

Utvrđuje da postoji i jedna **zaklada Nizozemska-Hrvatska**, koja upravlja webstranicom, izdaje bilten i organizira susrete.⁴⁵

Boudewijn Sittrop iz LIZE napravio je prvo i svake hvale vrijedno istraživanje o Hrvatima, njihovu položaju i njihovim organizacijama u Nizozemskoj nakon 1992. po priznanju Republike Hrvatske od strane Kraljevine Nizozemske.⁴⁶ Istraživanje je obuhvatilo literaturu i izvore, razgovore s članovima upravnih odbora različitih hrvatskih organizacija tj. zakladom **Prijatelji Hrvatske** u Den Hagu, **Hrvatskom kulturnom zajednicom** u Amsterdamu, zakladom **Nizozemska-Hrvatska** u Zevenbergenu, te individualne pismene intervju i razgovor s **Hrvatskom katoličkom misijom** u Rotterdamu. Sadržaj je usmjeren na slijedeće teme: nastajanje i ciljevi hrvatskih udruženja u Nizozemskoj; aktivnosti u razdoblju 1991.-1995.; općinska financiranja, smještaj udruženja, obrazovanje na vlastitom jeziku i kulturi; prihvrat izbjeglica iz *bivše Jugoslavije*; pravni položaj i registracija te ostarjele osobe. Pismene odgovore poslalo je oko dvadesetak Hrvata koji su duže vrijeme stanovali u Nizozemskoj te njihovi potomci rasprostranjeni diljem Nizozemske.

Etnička reorganizacija organizacija s prostora bivše SFRJ utjecala je i na upravni odbor LIZE. Do tada je naime *Savez jugoslavenskih klubova i udruženja* u upravnom odboru LIZE predstavljao sva udruženja imigranata iz SFRJ. Nakon pitanja slovenskih i hrvatskih udruženja o članstvu upravni odbor LIZE je odlučio istražiti mogućnost članstva slovenskih i hrvatskih organizacija promjenom statuta. Nakon pravnog istraživanja i savjeta Ministarstva unutarnjih poslova statut LIZE je 1994. promijenjen te su u LIZI članovi mogli postati slovenska i hrvatska udruženja.⁴⁷

LIZE i predstavnike hrvatskih organizacija u njoj godine 1995. pogodila je i jedna osebujna odluka nizozemskih vlasti. 1. srpnja te godine sve *Južne-Europljane* nizozemska je vlast proglasila *integriranim* u nizozemsko društvo te ih skinula s popisa za financiranje organizacija nacionalnih i etničkih manjina.

Istraživanje donosi demografske podatke nakon 1987., daje uvid u povijest *bivše države*, među ostalim u političke suprotnosti, vjerske suprotnosti, etničke i kulturne suprotnosti. Govori o II. sv. ratu i SFRJ. Zatim opisuje političko-zemljopisni *status quo* država nastalih nakon raspada SFRJ. Donosi uvid u povijest radnih migranata iz *bivše Jugoslavije*, u kojem govori o prvom valu migranata i sporazuma o traženju radne snage sa SFR Jugoslavijom 1970.

Broj Hrvata Sittrop procjenjuje na 7.000 do 8.000 tisuća ne računajući tu Hrvate iz Bosne i Hercegovine koji su nakon 1992. stigli u Nizozemsku kao izbjeglice. Budući su Hrvati u Nizozemskoj bili registrirani kao Jugoslaveni a s početkom 1992. kao ex-Jugoslaveni, bilo mu je nemoguće na temelje službene registracije utvrditi točan broj Hrvata koji stanuju u Nizozemskoj. O broju alohtonih Hrvata iz Republike Hrvatske u Nizozemskoj od 1992.-2002. izašao je članak u dvojezičnom glasilu zaklade Nizozemska-Hrvatska **Nieuwsbrief – Vjesnik** u prosincu 2003 s prezenacijom broja alohtonih Hrvata prve i druge generacije prema metodologiji koju su izradili **M. Elders i H. Nicolaas** od godine 1992. do 2002. Godine 2002. živjelo je u Nizozemskoj prema njihovoj statističkom proračunu 4700 Hrvata prve generaciju i 2700 Hrvata druge generacije. Oni su utvrdili i broj useljavanja Hrvata u Nizozemsku od 1991. do 2001. Taj broj za 1991. iznosi 102; za 1992. iznosi 228; za 1993. iznosi 593; za 1994 iznosi 365; za 1995. iznosi 285; za 1996 iznosi 240; za 1997. iznosi 168; za 1998. iznosi 185; za 1999. iznosi 188; za 2000. iznosi 290 i za 2001. iznosi 169.⁴⁸

⁴⁵ Isto, str. 29-30

⁴⁶ **Boudewijn SITROP**, *Samen en apart verder, Slovenen, Kroaten, Joegoslaven, Macedoniërs en Bosniërs in Nederland na 1992*, Landelijk Inspraakorgaan Zuid-Europeaan (LIZE), Utrecht 1996

⁴⁷ Isto, str. 7

⁴⁸ **Ivan KANTOCI**, *Broj Hrvata u Nizozemskoj, Statistički podaci o broju alohtonih Hrvata iz Republike Hrvatske u Nizozemskoj od 1992. do 2002. godine*, Nieuwsbrief-Vjesnik, SNK, Rotterdam 2003, str. 5-6

Sittrop navodi kako mu je u razgovorima s Hrvatima postalo jasno da žele postati priznatima kao Hrvati tj. kao hrvatske organizacije u Nizozemskoj. Unatoč priznanja Republike Hrvatske u 1992. od strane međunarodne zajednice kako Hrvati u Nizozemskoj imaju osjećaj da se im ne priznaje to njihovo željeno priznanje. Iz primjera u razgovoru postalo mu je jasno kako su Hrvati u različitim gradovima i općinama bili primorani ići u pregovaranje s jugoslavenskim klubovima o raspodjeli općinskih subvencija. Tome je kaže vjerojatno ralogom bila činjenica što su “često bili nazivani (ex) Jugoslavenima i kao takvima bili registrirani u općinama i ostali registracijskim institucijama.”⁴⁹

Već i prije a posebno nakon pobune ekstremističkog dijela Srba u Hrvatskoj koji je pošao u rat protiv Hrvatske 1991. izašli su Hrvati iz postojećih mjesnih Jugoslavenskih klubova i udruženja. Neki Hrvati imali su i funkcije unutar Jugoslavenskih klubova i udruženja te su nakon izlaska iz tih klubova i udruženja zauzeli se za osnivanje vlastitih Hrvatskih udruženja. Većina Hrvatskih udruženja su nastala kao gradska ili mjesna udruženja s ciljem ostvarivanja interesa Hrvata a s druge strane bila su usmjerena na odnose i poboljšanje odnosa između Hrvata i Nizozemaca. Nastala su tako nova sportska udruženja Hrvata, političke organizacije Hrvata, organizacije koje su se bavile emitiranjem radijskog programa za Hrvate u odedenoj regiji ili gradu te organizacija za promišljanje izrade Hrvatsko-Nizozemskog riječnika.

Prema podacima koje je Sittrop dobio od zaklade Nizozemska-Hrvatska u Nizozemskoj su 1996. aktivne slijedeće organizacije Hrvata:

- **Zaklada Prijatelji Hrvatske** (Stichting Vrienden van Kroatië), Den Haag;
- **Hrvatska kulturna zajednica** (HKZ) (Kroatische vereniging), Alkmaar;
- **Hrvatsko udruženje ‘Vukovar’** (Kroatische vereniging ‘Vukovar’) Alphen aan de Rijn;
- **Hrvatska kulturna zajednica** (Kroatische vereniging), Amsterdam;
- **Hrvatska kulturna zajednica** (Kroatische vereniging), Geleen;
- **Hrvatski svjetski kongres Nizozemske** (Kroatisch Wereld Kongres Nederland, Croatian World Congress Netherlands) Brinkhorst;
- **Hrvatska kulturna zajednica** (Kroatische vereniging), Rosmalen
- **Hrvatsko sportsko udruženje ‘Vila Velebita’** (Sportvereniging ‘Vila Velebita’) Rosmalen;
- **Hrvatska kulturna zajednica** (Kroatische vereniging) Rotterdam;
- **Hrvatsko udruženje** (Kroatische vereniging) Rijnmond;
- **Hrvatska kulturna zajednica** (Kroatische vereniging) Veenendaal;
- **Sportska zajednica Croatia** (Sportvereniging ‘Croatia’) Vlaardingen;
- **Hrvatsko udruženje** (Kroatische vereniging) Vlissingen;
- **Zaklada Nizozemska-Hrvatska** (Stichting Nederland-Kroatië) Zevenbergen;
- **Hrvatska katolička misija** (Kroatische Katholieke Missie) Rotterdam;
- **Hrvatska škola** (Het Kroatisch OETC) Rotterdam;
- **Hrvatski radio** (Kroatische radio) Rotterdam;
- **Info bilten** (Info) Den Haag;
- **Glasnik bilten** (Glasnik) Rotterdam;
- **Zvona bilten** (Zvona) Rotterdam;
- **Nieuwsbrief/Vjesnik bilten** (Nieuwsbrief-Vjesnik) Zevenbergen;
- **Zaklada Glagol** (Stichting Glagol) Rotterdam.⁵⁰

⁴⁹ Boudewijn SITROP, str. 37

⁵⁰ Boudewijn SITROP, *Samen en apart verder, Slovenen, Kroaten, Joegoslaven, Macedoniërs en Bosniërs in Nederland na 1992*, Landelijk Inspraakorgaan Zuid-Europeanen (LIZE), Utrecht 1996, Bijlage II, *Kroaten in Nederland*

Ovom popisu nedostaju i slijedeće organizacije aktivne 1996. godine:

- **Hrvatska Demokratska Zajednica ogranak Nizozemska** (*Kroatische Democratische Unie, Afd. Ned.*) Rotterdam;
- **Hrvatska Demokratska Zajednica – ogranak Amsterdam** (*HDZ Amsterdam*) Amsterdam;
- **Zaklada Hrvatska žena** (*Stichting Kroatische Vrouw*) Rotterdam;
- **Zaklada kardinal Stepinac Hrvatski dom** (*Stichting Stepinac Kardinal Kroatië-Huis*) Amsterdam;
- **Hrvatska Zajednica Rijnmond** (*Kroatische Vereniging Rijnmond*) Rotterdam;

Sitrop navodi kako je mnogo Hrvata nakon izbijanja rata u bivšoj državi izašlo iz postojećih Jugoslavenskih klubova i udruženja. Ustvrdio je kako svi ispitivani Hrvati nisu poduzeli te korake, zbog obiteljskih veza (mješoviti brakovi) te zbog toga što se prijateljski krug činio važnijim. Ustvrdio je također da je mnogo Hrvata zauzimalo upravljačke funkcije unutar Jugoslavenskih klubova i udruženja. Navodi također kako je prije izbijanja rata, što je izašlo na vidjelo i u istraživanju koje je među 'Jugoslavenima' proveo **Filip Lindo** 1988. bilo vidljivo kako "*Unutar Jugoslavena postoje etničke razlike, ali one do sada nisu rezultirale nastajanjem novih organizacija ni na mjesnom nivou ni na nivou zemlje*".⁵¹

Sitrop dalje navodi kako su u Rotterdamu, Amsterdamu, Zevenbergenu i Den Haagu 1991. osnovana prva Hrvatska udruženja a nakon toga i u manjim gradovima. Prilikom traženja općinskih i gradskih subsidija nailazili su prema Sitropu na mnogo nerazumijevanja kod lokalnih općinskih i gradskih službenika te mjesnih i gradskih političara i njihovih stranačkih uprava. U brošuri koju je izdala LIZE pod naslovom **Zichtbaar aanwezig** (u prijevodu *Vidljivo prisutni*) o tome je navedeno kako su Hrvatske organizacije u gradovima Rotterdam, Amsterdam i Den Haag od strane gradskih općina bile prisiljene pregovarati s postojećim Jugoslavenskim udruženjima o međusobnoj podjeli subsidija. Hrvati su to odbijali te su tražili priznavanje njihova osobna položaja u Nizozemskoj. Mnoge su hrvatske organizacije direktno nakon njihova osnivanja tražile kontakte sa službenicima i odgovornim predstavnikom za politiku prema manjinama u vlastima gradskih općina. Cilj tih razgovora bilo je informiranje o mogućnostima subsidiranja hrvatskih udruženja. U Den Haagu je razgovor bio relativno pozitivan, osim što je gradska općina ostala pri svom stanovištu kako ona subsidira Jugoslavensko udruženje te nema novaca za aktivnosti Hrvatskog udruženja. U Amsterdamu, navodi Sitrop, Hrvatsko udruženje još uvijek ne prima subidiju unatoč opetovanih zahtjeva. Gradska općina je napravila novi plan za subidije za potrebe mjesnih organizacija nastalih samoorganiziranjem. Bosansko i Jugoslavensko udruženje primaju gradsku subidiju, dok je Hrvatsko udruženje iz nepoznatih razloga od nje isključeno.⁵²

Aktivnosti Hrvatskih organizacija su kako navodi Sitrop prije svega bile usmjerene na organiziranje humanitarnih akcija za izbjeglice i žrtve rata u Hrvatskoj. Njemu je tako poznata humanitarna akcija organizirana od strane *Zaklade Prijatelji Hrvatske* te navodi kako su i u ostalim gradovima i mjestima organizirane humanitarne akcije od strane hrvatskih udruženja i organizacija. Humanitarne akcije ostalih organizacija nije istražio pa ih zбо toga ne navodi iako

⁵¹ **Filip LINDO, T. PENNING**, *Zuideuropeanen in Nederland. Portugezen, Spanjaarden, Italianen, Grieken en Jugoslaven. Een verkenning van hun positie en een inventarisatie van onderzoek*. 1988. Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Rijswijk.

⁵² **Boudewijn SITROP**, *Samen en apart verder, Slovenen, Kroaten, Joegoslaven, Macedoniërs en Bosniërs in Nederland na 1992*, Landelijk Inspraakorgaan Zuid-Europeanen (LIZE), Utrecht 1996, str. 39

ih je bilo i više i ranije od onih u Den Haagu. Kako je LIZE u ono vrijeme imala svoje sjedište u Den Haagu, izgleda da se Sitrop služio samo onim izvorima koji su mu bili blizu i pri ruci.

Skupljalo se odjeću, hranu, lijekove i medicinski materijal, medicinsku opremu, odjeću za djecu i slično.

Spominjući aktivnosti hrvatskih udruženja i organizacija Sitrop piše i o zakladi *Nizozemska-Hrvatska*, za koju kaže da ima sjedište u gradu Zevenbergenu te da je u rujnu 1991. izdala svoj prvi bilten u kojem stoji navedeno koje aktivnosti zaklada namjerava organizirati u kratkom roku: medicinsku pomoć Nizozemska-Hrvatska za sve žrtve rata u Hrvatskoj, predstavljanje članova Hrvatskog Sabora u Parlamentu Kraljevine Nizozemske, javne tribine i apele Europskoj Zajednici. Ustvrdjuje kako zaklada izdaje dvojezični bilten, da relevantno i kvalitetno informira o događajima u Nizozemskoj koji su važni za Hrvate u Nizozemskoj o kulturnim, ekonomskim i političkim događajima u Hrvatskoj.

Sittrop također ustvrđuje kako su sadržaji aktivnosti kod hrvatskih udruženja i organizacija u naglom razvoju. Od organiziranja mjesta za susretanje do razvijanja i izdavanja Hrvatsko-Nizozemskog riječnika, od Hrvatske škole s nastavom na vlastitom jeziku i o vlastitoj kulturi do organiziranja kulturnih aktivnosti, stvaranja vlastitih radio programa do izdavanja biltena s aktualnim znanstvenim informacijama.⁵³

Što se odnosi na školu i nastavu na vlastitom jeziku i vlastitoj kulturi nju je do prije 1991. održavala ***Jugoslavenska škola na vlastitom jeziku i vlastitoj kulturi*** (*Het Joegoslavisch OETC*). Nakon izbivanja rata drastično je smanjen interes i broj učenika. Sitrop navodi i citat iz objavljenog istraživanja LIZE iz lipnja 1995. ***Thuis taal op school*** (*Kućni jezik u školi*): ‘Opseg Jugoslavenske škole (*OETC*) se naglo smanjio i to u vrijeme kad pitanje o istom školovanju dolaskom mnogih izbjeglica iz bivše Jugoslavije raste. Nejasno je kako sada stoji s *OETC* te da li se organiziranje svake jezične grupe provodi na način koji zadovoljava. Državna tijela trebaju stoga posvetiti posebnu pažnju na ovu kompleksnu *OETC* jezičnu grupu i snositi brigu kako bi financiranje proteklo na ispravan način’.⁵⁴

Škola za Hrvate našla se tako u novim prilikama. Hrvati u Amsterdamu započeli su sa školom temeljenom na vlastitom hrvatskom jeziku i kulturi. Gradska općina Amsterdam subsidira ovu školu, no napominje Sitrop, ono što se odnosi na rad *OETC* učitelja, događa se jedan čudan fenomen pri čemu *OETC* učitelji bivše Jugoslavenske škole a koji stoje na listi za čekanje novčane naknade bivaju od strane Gradske općine zapošljavani u Hrvatskoj školi. Hrvatska udruženja se time ne mire pa, napominje Sittrop, istražuju mogućnosti pokretanja pravnog postupka. Osim toga, zaključuje Sitrop, kod ispitanih ključnih osoba i članova uprava hrvatskih udruženja i organizacija nove mjere o školovanju na vlastitom jeziku i kulturi ili nisu ili su nedovoljno poznate. Sitrop izražava očekivanje da će se Hrvati u kratkom roku informirati o novim mjerama za školu na vlastitom jeziku i kulturi (*OETC*) te će zatim sadržajem i provođenjem Hrvatske škole ponovno založiti oko potreba Hrvatske djece.⁵⁵

Jedna od tema u razgovorima koje je Sittrop vodio s navedenim osobama odnosila se na sudjelovanje Hrvata i Hrvatskih organizacija u Nizozemskoj pri prihvatu izbjeglica. Novonastala Hrvatska udruženja su se u organiziranje humanitarne pomoći bavila i prihvatom uglavnom Hrvata iz Bosne i Hercegovine. Izbjeglice su sami tražili kontakt s Hrvatskim organizacijama. Izabrali su svoje vlastite sunarodnjake ali još i više zbog povezivanja s ispovijedanjem katoličke vjere prisutne u Hrvata. Kao i u prošlosti ispovijedanje katoličke vjere kod Hrvata je, ustvrđuje Sittrop, centralni događaj unutar zajednice. To ne znači nikako, ukazuje Sittrop, da Hrvatska udruženja ne stoje otvorena za prihvata i ostalih izbjeglica iz bivše države. Baš suprotno, tamo

⁵³ Isto, str. 39-40

⁵⁴ Isto, str. 40

⁵⁵ Isto, str. 40

gdje su druge izbjeglice dale do znanja da žele da im oni pomognu, pružena im je pomoć. Također su kod izbjeglica i miješani brakovi često bili uzrokom manje pogodnog izbora.⁵⁶

Kako 1996. kada Sittrop vrši ovo istraživanje Hrvati žive i rade u Nizozemskoj već više od 25 godina što znači da je prva generacija Hrvata tada navršavala godine starosti od 50 do 60 godina, bio je to povod i za pitanja o položaju starijih Hrvata u Nizozemskoj i njihovu eventualnom povratku u Hrvatsku. Iz odgovora na ta pitanja postalo je jasno da starije osobe iz Hrvatske u Nizozemskoj žive izolirano. Njihov se život odvija u ograničenoj okolini djece, obitelji, susjeda i susjedstva. Njihova saznanja o *ponudama za starije dane* i o mogućnostima remigracije su, ističe Sittrop jako ograničena i nepotpuna. Putem obitelji ili Crkve čuli su tu i tamo nešto, no nedovoljno da bi s drugima o tome mogli razgovarati i donositi odluke.⁵⁷

Sittrop u prilogu svoje knjižice donosi popis literature koju je proučio a među dokumentima navodi i ostale izvore, dokumente i arhivski materijal *Saveza Jugoslavenskih klubova i udruženja u Nizozemskoj*, *zaklade Prijatelji Hrvatske*, članke iz novina *de Volkskrant*, *het Parol*, *NRC Handelsblad*, dnevne novine *Trouw*, *de Haagse Courant*, *Haagse Post* i *Vrij Nederland*. U prilogima donosi među ostalim, popis Hrvatskih udruženja i organizacija, pismo *Ministrastva unutarnjih poslova* o politici prema etničkim manjinama tj. u Nizozemskoj legalno prisutnih osoba porijeklom iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Slovenije, ili iz ostali područja bivše Jugoslavije, od 9. ožujka 1993., te prilog o osnovnim podacima o zakonu o strancima i radu.⁵⁸

3. Inventarizacija Hrvatskih organizacija 2007.

U inventarizaciji organizacija i udruženja Hrvata u Nizozemskoj 2007. koju je sastavila **Daniëla Petrić**⁵⁹ u usporedbi s onom Boudewijna Sittropa iz 1996. uočljivo je kako se desetak organizacija više ne spominju a na popisu se pojavljuju i neke nove. Na popisu se tako nalazi 11 formalnih, 5 neformalnih, 3 ostale te internet i hrvatske novine u Nizozemskoj. Uz opći uvod o Hrvatskoj zajednici u Nizozemskoj Daniëla Petrić je napravila popis Hrvatskih organizacija i udruženja, pri tom navela njihovo ime, adresu, tel. broj, internet stranicu, e-mail, osobu za kontakt, cilj organizacije ili udruženja, aktivnosti i posjetioce. Na tome popisu nalaze se slijedeće:

- Organizacije i udruženja

- *Hrvatska Katolička Misija u Nizozemskoj* (Kroatische Katholieke Missie in Nederland), Rotterdam;
- *Hrvatski dom 'Kardinal Stepinac'* (Stichting 'Kardinal Stepina' Kroatië huis) Amsterdam;
- *Zaklada Nizozemska-Hrvatska* (Stichting Nederland-Kroatië) Utrecht;
- *Hrvatska Zajednica Rijnmond* (Kroatische Vereniging Rijnmond) Rotterdam;
- *Hrvatsko udruženje 'Croatia'* (Kroatische Vereniging 'Croatia') Vlissingen;
- *Hrvatska škola 'Ivan Gundulić'* (Kroatische school) Amsterdam;
- *Hrvatska škola HDS 'August Šenoa'* (Kroatische school) Rotterdam;
- *Zaklada Humanus* (Stichting Humanus) Rotterdam;

⁵⁶ Isto, str. 40-41

⁵⁷ Isto, str. 41

⁵⁸ Isto, str. 64-65 i prilozi II i VII

⁵⁹ **Daniëla PETRIĆ**, *Kroaten in Nederland, Inventarisatie van Kroatische organisaties*, LIZE, Utrecht 2007.

- **Hrvatsko kulturno udruženje** (Kroatische Culturele Vereniging) Veenendaal i okolica;
- **Zaklada ZEG** (Stichting Inspiraakorgaan Zuid-Europese gemeenschap-pen) Amsterdam;
- **Zaklada LIZE** (Landelijk Inspiraakorgaan Zuid-Europese Gemeenschappen, overlegpartner Rijksoverheid Zuideuropese gemeenschappen) Utrecht;

- Neformalne strukture

- **Zajednica Hrvata na Sjeveru Nizozemske** (Stichting De Schoolbank) Emmen;
- **Sportska Zajednica Croatia** (Sportvereniging Kroatië) Rotterdam;
- **Zaklada Hok Alpha** (Stichting Humanitaire Volksgroep Alfa) Ossendrecht;
- **Zaklada hrvatski radio** (Stichting Kroatische Radio) Rotterdam;
- **Inicijativna grupa** (De initiatiefgroep)

- Ostali

- **Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Kraljevini Nizozemskoj** (Ambassade van de Republiek Kroatië in het Koninkrijk der Nederlanden) Den Haag;
- **Hrvatska trgovina** (Kroatische winkel) Amsterdam
- **Hrvatska trgovina** (Kroatische winkel) Rotterdam

- Internet

- **Hyves**
 - **Hrvatska Hyves**, <http://hrvatska.hyves.nl/>
 - **Hrvatsko Društvo NL**, <http://kroatischegemeenschap.hyves.nl/>

Zatim ustvrđuje kako je na internetu mnogo stranica koje informiraju Hrvate u Niozemskoj pa navodi:

- www.kroatie.startpagina.nl
- www.kroatiehrvatska.com

Od hrvatskih novina navodi *Slobodnu Dalmaciju*, *Večernji List*, *Vijesnik*, *Globus*, *Nacional* i *Arenu*.

Na popisu Daniële Petrić izostaju glasila hrvatskih organizacija i internet portali hrvatskih organizacija što je svakako manjak njezine inventarizacije. Nedostaju tako:

- Bilteni hrvatskih organizacija u Nizozemskoj

- **Glasnik**, bilten *Sportske zajednice Croatia*, prvi broj:
- **Vjesnik**, bilten *Hrvatskih kulturnih zajednica u Nizozemskoj*, prvi broj: svibaja 1991.
- **Nieuwsbrief/Vjesnik**, bilten *Zaklade Nizozemska-Hrvatska*, prvi broj: rujana 1991.
- **Zvona**, bilten *Hrvatske kulturne zajednice Rotterdam*, prvi broj: prosinac 1994.
- **Hrvatski glas**, bilten *Hrvatskog svjetskog kongresa Nizozemske*, prvi broj: listopada 1996.
- **Tavelić**, bilten *Hrvatske katoličke župe Rotterdam*, prvi broj:
- **Vjesnik**, digitalni bilten *Hrvatske katoličke župe Rotterdam*, prvi broj:

- Internet portali Hrvatskih organizacija u Nizozemskoj

- portal Zaklade Nizozemska-Hrvatska, Voorst gem. Voorst, <http://www.s-n-k.nl/nl>
- portal Zaklade Glagol, Amsterdam, <http://www.glagol.nl>
- portal Hrvatske katoličke župe sv. Nikole Tavelića, Rotterdam, <http://www.tavelic.nl/>
- portal Hrvatske Zajednice Rijnmond, Rotterdam, <http://www.croafolk.com/>

Na popisu Daniële Petrić nedostaju slijedeće organizacije aktivne 2007.:

- **Hrvatska Demokratska Zajednica ogranak Nizozemska** (Kroatische Democratische Unie, Afd. Ned.) Rotterdam;
- **Hrvatska Demokratska Zajednica – ogranak Amsterdam** (HDZ Amsterdam) Amsterdam;
- **Zaklada Hrvatska žena** (Stichting Kroatische Vrouw) Rotterdam;
- **Hrvatsko udruženje ‘Kralj Tomislav’Gelderland** (Kroatische Vereniging “Kralj Tomislav”Gelderland) Arnhem;
- **Hrvatska kulturna zajednica** (Kroatische Culturele Vereniging) Rosmalen
- **Zaklada Prijatelji Hrvatske** (Stichting Vrienden van Kroatië) Den Haag

A. Hrvatska udruženja i zaklade u Nizozemskoj u postupku ujedinjenja

1. Osnivanje hrvatskih udruženja i zaklada u Nizozemskoj

Nakon osnivanja nekomunističkih stranaka, legaliziranja višestranačkog sustava i prvih općinskim i saborskim višestranačkim izborima u Hrvatskoj 22. 04. i 6.05. 1990. i u Nizozemskoj dolazi do osnivanja hrvatskih organizacija u okvirima nizozemskog zakonodavstva. Prije tog vremena od hrvatskih organizacija poznata je jedino **Hrvatska katolička misija** iz Rotterdama, ustanova Rimokatoličke Crkve, osnovana 13.03.1971. odlukom Biskupske konferencije Jugoslavije i koja se ravna po crkvenom pravu.

Do 1990. u Nizozemskoj su djelovala jugoslavenska udruženja i klubovi osnivani nakon 1970. i to u gradovima Rotterdam, Utrecht, Den Haag, Vlissingen, Nijmegen, Veenendaal, Alphen aan den Rijn, Etten Leur i Helmond. Svi ti klubovi i udruženja bili su članovi Saveza jugoslavenskih klubova i udruženja u Nizozemskoj (Bond van Joegoslavische Clubs en Verenigingen in Nederland) osnovanog 11.12.1981. sa sjedištem u Utrechtu.

Najveći broj Hrvata okupljao se u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Rotterdamu gdje su bili aktivni u različitim aktivnostima misije. Nije poznato koliki je broj Hrvata bio aktivan u jugoslavenskim udruženjima i klubovima. Vjerojatno je njihov broj bio zanemariv obzirom da Hrvati i u Nizozemskoj jugoslavenstvom nisu bili oduševljeni a pogotovo ne komunističkim sistemom koji je i nad njima preko Ambasade u Den Hagu vršio svoj ideološki pritisak.

1990. dolaskom višestranačja i višestranačkih izbora u Hrvatskoj i u Nizozemskoj dolazi do općeg buđenja i organiziranja Hrvata. Tako su u to burno vrijeme osnivaju redom slijedeća udruženja i organizacije:

1. 23.05.1990. **Kroatische Kulturele Vereniging – Rotterdam.**
Aktivnost: Zastupanje i promicanje interesa hrvatske zajednice u Nizozemskoj posebno na području kulture;
2. 13.03.1991. **Vereniging Hrvatska Demokratska Zajednica ogranak Nizozemska-Rotterdam** (HDZ O.N.; Kroatische Democratische Unie, Afd. Ned.)
Aktivnosti: Političko osvještavanje, zastupanje i promicanje interesa Hrvata u Nizozemskoj, posebno na području politike;
3. 03.09.1991. **Stichting Nederland – Kroatië – Leiden;**
Aktivnosti: Promicanje suradnje i dobrih odnosa na području kulture, obrazovanja, znanosti i gospodarstva između Nizozemske i Hrvatske.
4. 06.10.1991. **Kroatische Kulturele Vereniging - Alkmar;**
Zastupanje i promicanje interesa hrvatske zajednice u Nizozemskoj posebno na području kulture;
5. 25.10.1991. **Stichting Vrienden van Kroatië - Den Haag;**
Aktivnost: Promicanje klubskog i društvenog života;
6. 29.01.1991. **Kroatische Culturele Vereniging - Amsterdam.** Aktivnost:
Zastupanje interesa hrvatske zajednice u Nizozemskoj posebno na području kulture.
7. 07.11.1991. **Kroatische Kulturele Vereniging – Geleen.**
Aktivnost: Zastupanje i promicanje interesa hrvatske zajednice u Nizozemskoj posebno na području kulture.
8. 08.11.1991. **Kroatische Vereniging Vukovar - Alphen aan den Rijn**
Aktivnost: Zastupanje i promicanje interesa hrvatske zajednice u Nizozemskoj posebno na području kulture.
9. 01.12.1991. **Kroatische Culturele Vereniging - Rosmalen;**
Aktivnost: Zastupanje i promicanje interesa hrvatske zajednice u Nizozemskoj posebno na području kulture i društvenih aktivnosti.
10. 16.01.1992. **Vereniging Hrvatska Demokratska Zajednica – ogranak Amsterdam** (HDZ Amsterdam) - Amsterdam.
Aktivnosti: Političko osvještavanje, zastupanje i promicanje interesa Hrvata u Nizozemskoj, posebno na području politike.
11. 14.10.1992. **Stichting Opbouw Benelux-Kroatië (SOBEK) – Rotterdam;**
Aktivnost: Aktivnosti na području turizma-ekologije, trgovine, ekonomije, transporta i energije između zemlji Beneluxa i Hrvatske;
12. 23.11.1992. **Stichting Kroatische scholen in Nederland voor aanvullend onderwijs in Kroatische taal – Spijkenisse;**
Aktivnosti: promocija i omogućavanje javnog školovanja za djecu, školske obveznike iz Hrvatske u starosti od 6 do 18 godina za potrebe dopunske nastave Hrvatskog jezika te osnivanje škola za dopunsku nastavu Hrvatskog jezika ukoliko one nedostaju.
13. 25.11.1992. **Stichting Stepinac Kardinal Kroatië-Huis – Amsterdam;**
Aktivnosti: osnivanje i održavanje Hrvatske-kuće za potrebe kulturne razmjene. Organiziranje susreta za Hrvate i Nizozemce s ciljem boljeg upoznavanja kulturnih i nacionalnih običaja. Poticanje kulture, turizma i ekonomije između grada Amsterdama i Hrvatske.
14. 19.07.1993. **Kroatische Vereniging Rotterdam – Rotterdam;**
Aktivnosti:
15. 27.02.1994. Kroatische Kulturele Vereniging – Veendendaal e.o.
16. 04.01.1995. Kroatisch Wereld Congres Afd. Nederland – Rotterdam
17. 15.05.1995. Kroatische Vereniging Rijnmond – Rotterdam
18. 07.07.1995. Stichting Kroatische Vrouw – Rotterdam;
19. 20.03.1998. **Hrvatska Demokratska Zajednica Sjeverna Nizozemska - Enkhuizen;** Aktivnosti: Političko osvještavanje Hrvata u Nizozemskoj.

20. 05.02.2001. Kroatische Verfeniging 'Kralj Tomislav' Gelderland-Arnhem;
21. 17.05.2002. Stichting Schoolbank -Emmen;
22. 13.11.2002. **Nieuwe Kroatische Culturele Vereniging** – Amsterdam. Aktivnost: Jačanje i unapređivanje kontakata među Hrvatima u Nizozemskoj.

Osnivački procesi, zbivanja unutar pojedinih hrvatskih udruženja i organizacija te njihova međusobna suradnja zavrijeđuje posebnu pažnju i zahtijevaju šira istraživanja. Ovdje ćemo prikazati samo procese i zbivanja te utjecaje na te procese i zbivanja u postupku pokušaja ujedinjavanja hrvatskih udruženja i organizacija u Nizozemskoj.

2. Inicijativa Veleposlanstva Republike Hrvatske

Kraljevina Nizozemska kao članica Europske Zajednice 15. siječnja 1992. priznala je hrvatsku državu. Za zemlje Beneluxa Republika Hrvatska je u Briselu 1.10.1992. otvorila Veleposlanstvo te prvim veleposlanikom imenovala **baruna Janka Vranyczany-Dobrinovića**. Veleposlanik Vranyczany-Dobrinović predao je vjerodajnice predsjednika Hrvatske, dr. Franje Tuđmana, nizozemskoj kraljici Beatrix u Den Hagu 2.12.1992.

Nakon predaje vjerodajnica, navečer istoga dana, veleposlanik Vranyczany je priredio i održao primanje za Hrvate u Nizozemskoj u Societeit de Witte, Plein 24, od 18.00 do 19.00 sati. Primanju se odazvao velik broj predstavnika hrvatskih udruženja i organizacija te građana Republike Hrvatske u Nizozemskoj.

Na početku primanja prisutnima se s nekoliko riječi obratio veleposlanik Vranyczany-Dobrinović a u ime zaklade Nizozemska-Hrvatska veleposlanika Vranyczanya i njegovu suprugu pozdravili su tom prigodom predsjednik i tajnik zaklade **prof. dr. Ante Došen** i **drs. Ivan Kantoci** te im predali prigodne darove, buket cvijeća te ilustriranu monografiju Nizozemske.

Zaklada Nizozemska-Hrvatska je tog dana posredovala kod redakcije NOS oko televizijskog snimanja i objavljivanja televizijske vijesti na nacionalnoj televiziji. U centralnom TV dnevniku tog dana objavljen je izvještaj o predaji vjerodajnica veleposlanika Republike Hrvatske Vranyczanya kraljici Beatrix.

Ispred drugih hrvatskih udruženja i organizacija te hrvatskih građana u Nizozemskoj nitko od prisutnih nije zatražio ni uzeo riječ.

U svom pozdravnom govoru prof. dr. Ante Došen je naglasio kako Hrvati u Nizozemskoj mogu biti ponosni jer će od sada i njihov hrvatski identitet i službeno biti potvrđivan što će sve pripomoći boljem ostvarivanju prava i poboljšanju položaja. Rekao je kako su se zadnjih godina kod Hrvata u Nizozemskoj dok još nije postojalo predstavništvo Hrvatske pojavili pojedini problemi te je neke od njih i spomenuo:

- Za hrvatsku djecu još uvijek ne postoji nastava vlastitog jezika i kulture. Stotine hrvatske djece na taj su način izuzeta od njihovih prava.
- Postoje problemi pri dobivanju različitih dokumenata za Hrvate, kao viza, putovnica i sl.
- Postoje poteškoće u kulturnim, znanstvenim, ekonomskim i ostalim odnosima između dviju zemalja.
- Postoji poteškoća s širenjem informacija o Hrvatskoj i o ratu u bivšoj Jugoslaviji, i još mnogi drugi.

Upozorio je kako svi ti problemi traže brzo rješavanje. Mnogi Hrvati u Nizozemskoj, napomenuo je, lojalni su građani Nizozemske koji vole ovu zemlju i hvale njen narod. Njihovi hrvatski korijeni su jasno prepoznatljivi. Svoju hrvatsku kulturu i jezik žele sačuvati i s tim karakteristikama žele se potpuno integrirati u nizozemsko društvo. Do sada je to u većini slučajeva dobro i uspjelo, napomenuo je. U Nizozemskoj živi više profila Hrvata. To su radnici, poduzetnici, radnici u zdravstvu, školstvu, znanstvenici, umjetnici i drugi. Mnogi od njih za

njihove zasluge u nizozemskom društvu ih se visoko cijeni. Također je spomeno kako su se mnogi Hrvati u teškim vremenima rata u Hrvatskoj maksimalno založili oko materijalne pomoći i moralne podrške i razumijevanja stanovnika Nizozemske za Hrvatsku. Mi Hrvati u Nizozemskoj, posebno je naglasio, htjeli bi da dođe do optimalnih odnosa između Nizozemske i Hrvatske na različitim područjima, i to kulturnim, ekonomskim, znanstvenim i drugim. Pri tome smo spremni biti, slikovito rečeno, most dobre komunikacije između dviju zemalja. Kod tih ciljeva uvijek možete računati na nas, spomenuo je na kraju te zaželio veleposlaniku i njegovim suradnicima mnogo uspjeha u predstavljanju Hrvatske i u razvijanju dobrih odnosa između dviju zemalja.⁶⁰

3. Utanačivanje glavnih smjernica međusobne suradnje

Veleposlanik Republike Hrvatske u Brisselu Janko Vranyczany-Dobrinović priopćio je 5. siječnja 1993. hrvatskim udrugama i organizacijama u Nizozemskoj svoju želju da se nađe s predstavnicima udruga Hrvata u Nizozemskoj na jednom informativnom sastanku gdje bi se uz čestitke za Novu godinu i prikaz hrvatskih nastojanja u svijetu trebalo utanačiti glavne smjernice međusobne suradnje na području Nizozemske.⁶¹ Sastanak je zakazan 13. siječnja 1993. u hotelu Des Indes u Den Haagu, u Mata Hari salonu. Sastanku su prisustvovali gotovo svi pozvani predstavnici hrvatskih udruga i organizacija, predstavnici poduzeća sa sjedištem u Hrvatskoj te predstavnici političkih stranaka, ukupno oko 40 osoba.

Uz informaciju o vlastitim aktivnostima na diplomatskom polju, veleposlanik je informirao i govorio o inicijativi za osnivanje *Savjetodavnog tijela hrvatskog Veleposlanstva iz Brüssela za Nizozemsku*. Detalje te inicijative nije obrazložio već je prozvao imena onih koje je predložio u Inicijativni odbor a koji bi na toj inicijativi radili. Za članove Inicijativnog odbora od prisutnih prozvani su bili slijedeći: **P. Jelečanin**, **L. Galić**, **V. Bulčić**, **I. Dražić**, **M. Rašica**, **J. Papac** i **D. Stupalo**. Gotovo svi od prozvanih bili su članovi HDZ-a ogranak za Nizozemsku.

Do imena prozvanih veleposlanik je vjerojatno došao po stranačkoj liniji a naum o Savjetodavnom tijelu očito je bio politički obojen. Od svih prisutnih na ovom informativnom zatražio je suradnju na ovoj inicijativi.

U otvorenom razgovoru koji je uslijedio sudjelovali su **Ivan Dražić**, predsjednik HDZ-a za Amsterdam, **Marin Rašica** predsjednik HDZ-a za Nizozemsku i blagajnik Zaklade SOBEK (Izgradnja Benelux-Hrvatska), **Josip Papac**, član HDZ-e za Nizozemsku i član upravnog odbora Zaklade SOBEK, **Petar Jelečanin** član HDZ-a za Nizozemsku i predsjednik Hrvatske kulturne zajednice Rotterdam, **gosp. Stupalo** i **gosp. Bulčić**, iz hrvatskih poslovnih organizacija u Nizozemskoj, **Velimir Hofman**, podpredsjednik HDZ-e Amsterdam i predstavnik Ministarstva prosvjete i kulture RH za hrvatsku dopunsku nastavu u Nizozemskoj, **Ante Došen** i **Ivan Kantoci**, predsjednik i tajnik Zaklade Nizozemska-Hrvatska.

Budući je veleposlanik u Inicijativni odbor imenovao manje više samo članove ogranka HDZ-a za Nizozemsku Ivan Kantoci, tajnik zaklade *Nizozemska-Hrvatska*, je zatražio od veleposlaniku da u Inicijativni odbor uvrsti i jednog člana zaklade Nizozemska-Hrvatska (SNK) kako bi utjecaj u realizaciji ove inicijative mogli imati i oni izvan ogranka HDZ-a za Nizozemsku.⁶²

Veleposlanik je prijedlog primio na znanje ali se o tome nije očitovao ni pozitivno ni negativno. Utanačenje glavnih smjernica međusobne suradnje na području Nizozemske svelo se

⁶⁰ Ante DOŠEN, Receptie voor de Kroatische Ambassadeur in Nederland – 2.12.1992., ARHIV SNK, 1992. 273/1.

⁶¹ Ambassade van Republiek Kroatie, Bruxelles, 5. siječnja 1993, pismo Tajništva, ARHIV SNK 1993, br. 2/1.

⁶² Ivan KANTOCI, Zabilješka sa sastanka 13.01.1993., Des Indes, Den Haag, ARHIV SNK, 1993. 8/1.

očito na jačanje utjecaja ogranka HDZ-a za Nizozemsku i njegove dominacije nad nestranačkim udruženjima i organizacijama Hrvata u Nizozemskoj.

4. Izbijanje sukoba ogranka HDZ-a i zaklade Nizozemska-Hrvatska

Tajnika zaklade Nizozemska-Hrvatska, Ivana Kantocija, krajem siječnja 1993. iz Veleposlanstva RH u Bruselu nazvala je telefonom tajnika Veleposlanstva Srečka Betica-Sršen te prenjela prijedlog Veleposlanstva nebi li **Luka Galić**, ispred hrvatskih poslovnih organizacija u Nizozemskoj predstavljao zakladu Nizozemska-Hrvatska u Inicijativnom odboru. Kako Luka Galić nije bio član upravnog odbora zaklade upravni odbor zaklade taj prijedlog Veleposlanstva iz Brüssela nije prihvatio. Uslijedio je i telefonski razgovor veleposlanika u kojem je tajnik zaklade obrazložio odluku upravnog odbora i s kojom se veleposlanik složio.

1. veljače 1993. u tajništvo zaklade na ime tajnika I. Kantoci stigao je telefax u kojem ga tajnica Veleposlanstva na temelju zamolbe veleposlanika izvještava da će se sastanak članova Inicijativnog odbora održati 22. veljače 1993. u 18.00 sati u Rotterdamu, u ulici Slinge 303, Wijkgebouw Larenkamp, te moli neka obavijesti članove koji bi trebali biti nazočni sastanku.

Prvom sastanku Inicijativnog odbora prisustvovali su veleposlanik **Janko Vranyczany-Dobrinović**, **Petar Jelečanin**, **V. Bulčić**, **Ivan Dražić**, **Ivan Kantoci**, **Luka Galić**, **Josip Papac** i **Marin Rašica**.

Veleposlanik Vranyczany-Dobrinović na početku sastanka ponovno je obrazložio namjeru osnivanja Savjeta Veleposlanstva a kojem bi veleposlanik bio počasni član. Savjet bi na dnevni red stavljao pitanja iz svog djelokruga. Savjetu bi predsjedao predsjedavajući koji bi se mijenjao kao i tajnik. Obrazložio je zatim potrebu za osnivanjem takvog Savjeta. Napomenuo je kako vrata svim Hrvatima trebaju biti otvorena i pozvao na velikodušnost, unitaristima pružiti mogućnost čistilišta, pružiti mjesto opravdanim kritikama za razliku od lovljenja u mutnom te na ostvarivanje što jače demokratske kontrole radi suprotstavljanju monopoliranju.

Po završetku uvodnog govora veleposlanika Vranyczany-Dobrinovića, riječ je uzeo **Marin Rašica**, te konstatirao kako je on predsjednik a **Josip Papac** tajnik Inicijativnog odbora.

Iz načina određivanja funkcija u Inicijativnom odboru bilo je odmah više nego jasno kako je riječ o provođenju zamisli ogranka HDZ-a za Nizozemsku. U daljnjem toku sastanka to je postalo sasvim očito.

Naime, prije prelaska na dnevni red sastanka Marin Rašica je zatražio objašnjenje prisustva sastanku Ivana Kantocija.

Ivan Kantoci je obrazložio kako je tome razlog pismeni poziv Veleposlanstva RH iz Brüssela i odluka upravnog odbora zaklade Nizozemska-Hrvatska. Pozivu je predhodila, objasnio je, telefonska poruka Veleposlanika i razgovor. Sa strane upravnog odbora zaklade sastanku je trebao prvotno prisustvovati, objasnio je, **Ivan Dubravčić**, član upravnog odbora zaklade. No kako je Ivan Dubravčić od pojedinaca iz Inicijativnog odbora primio telefonske prijetnje i bilo mu je priječeno prisustvovanje ovom sastanku tvrdnjama kako će biti izbačen sa sastanka, zaklada Nizozemska-Hrvatska je odlučila da na sastanak dođe Ivan Kantoci. Izjavio je kako je sprečavanje predstavnika zaklade Ivana Dubravčića za žaljenje te je zatražio da se načelno pitanje o sudjelovanju predstavnika zaklade Nizozemska-Hrvatska u Inicijativnom odboru riješi. Veleposlanik Vranyczany-Dobrinović je potvrdio opravdanost sudjelovanja predstavnika zaklade u Inicijativnom odboru te je predložio da se o tome ne raspravlja.

Marin Rašica je zatim prioritetima dnevnog reda utvrdio:

1. evidentiranje svih Hrvata u Nizozemskoj,
2. evidentiranje svih hrvatskih poduzeća u Nizozemskoj,
3. evidentiranje svih hrvatskih udruga u Nizozemskoj,
4. praćenje medija i medijski rad.

Razlog za evidentiranje svih Hrvata u Nizozemskoj **Marin Rašica** je obrazložio

nepoznavanjem stvarnog stanja Hrvata u Nizozemskoj. Netko je iznio prijedlog da se zatraži evidencija Hrvatske katoličke misije. *Petar Jelečanin* je rekao kako u toj evidenciji nisu svi evidentirani te je predložio ustupanje evidencija svojih članova svih hrvatskih organizacije tajniku Inicijativnog odbora. Evidentiranje je potrebno, obrazložio je Rašica, radi organiziranja *Društva Hrvata u Nizozemskoj* kao nepolitičke organizacije Hrvata, ekonomski ojačane i sposobne za nastup prema nizozemskom društvu. Iznio je također potrebu evidentiranja svih hrvatskih poduzeća kao i svih hrvatskih udruženja i organizacija u Nizozemskoj.

Veleposlanik je informirao kako je Veleposlanstvo zainteresirano za jednu osobu na informativnom i medijskom području, kako traže jednog novinara Nizozemca kojeg bi se financiralo u svrhu objektivnog informiranja. Zatražio je da mu se pošalje zapisnik s ovog sastanka Inicijativnog odbora, obavijestio da će na iduću sjednicu doći novi suradnik u Veleposlanstvu **gosp. Grigić** te pozdravio sve prisutne i napustio sastanak.

Ivan Kantoci je u nastavku sastanka zatražio izjašnjenje o sudjelovanju predstavnika zaklade Nizozemska-Hrvatska u radu Inicijativnog odbora te pitao prisutne tko je branio Ivanu Dubravčiću da dođe na sastanak. *Marin Rašica* je odgovorio kako je on razgovarao s Ivanom Dubravčićem i kako je njegovo mišljenje da zaklada ne može imati svog predstavnika u Inicijativnom odboru. U tom slučaju sve bi hrvatske organizacije trebale imati svog predstavnika u Inicijativnom odboru a to je po njegovu mišljenju nemoguće. *Josip Papac* iznio je niz optužbi na teret zaklade Nizozemska-Hrvatska i pojedinih donatora zaklade. *Ivan Kantoci* odbacio je neargumentirane i zlonamjerne optužbe te ponovno tražio jasno izjašnjenje o članstvu predstavnika zaklade u Inicijativnom odboru kako bi znao informirati upravni odbor i Veleposlanstvo u slučaju odbijanja. *Petar Jelečanin* je rekao kako bi trebalo poštivati volju veleposlanika Vranyczany-Dobrinovića, na što je *Marin Rašica* izjavio kako će obavijestiti Ivana Dubravčića o slijedećem sastanku koji će se održati na istome mjestu 25.3.1993. s početkom u 19.00 sati.⁶³

Ivan Dubravčić svojim je pismom od 18.04.1993. obavijestio upravni odbor zaklade Nizozemska-Hrvatska o prijetnjama Marina Rašice te napisao: “*U ponedjeljak, 22. veljače nazvao me u ured g. M. Rašica jedan od članova Inicijativnog odbora, nazvao dva sata prije zakazanog sastanka, da mi kaže da se na sastanku nebi trebao pojavljivati. Ja u odbor nisam predložen, ja, kao predstavnik Zaklade, nebi trebao biti tamo, jer je odbor izabran između istaknutih (i pravih) Hrvata, a ne predstavnika naših organizacija. U slučaju da se ja i pojavim u Rotterdamu, članovi odbora su spremni da me isključe iz rada tog odbora. Rečeno mi je da bi ja eventualno mogao ući u rad neke “službene” grupe, al’da me nitko od naših ljudi ovdje ne poznaje, pa prema tome...bolje da se ne javljam.*”⁶⁴ Zbog protivljenja i prijetnji Ivan Dubravčić je odustao u ime SNK ubuduće prisustvovati sastancima Inicijativnog odbora.

5. Pismeni protest zaklade Nizozemska-Hrvatska

Zbog neslaganja s načinom postupanja i razvojem prilika u postupku organiziranja Hrvata, zbog onemogućavanja sudjelovanja Ivana Dubravčića, predstavnika zaklade Nizozemska-Hrvatska od strane Marina Rašice u radu Inicijativnog odbora, zaklada je uložila pismeni protest i izjavila da se distancira od rada u postojećem Inicijativnom odboru jer “*Inicijativni je odbor svojim ponašanjem neprimjereno uzorpirao interese općeg dobra građana Republike Hrvatske na boravku u Nizozemskoj u osobne interese, kako time štetno djeluje i za žaliti razbija povjerenje i suradnju među organizacijama građana Republike Hrvatske u Nizozemskoj, kako svojim ponašanjem ne pokazuje dobru volju i kvalitete potrebne za izvršavanje postavljenih zadaća, zaklada Nizozemska-Hrvatska se distancira od rada u*

⁶³ **Ivan KANTOCI**, Zabilješka sa sastanka Inicijativnog odbora, Rotterdam, 22.02.1993., ARHIV SNK, 1993. 32/1.

⁶⁴ **Ivan DUBRAVČIĆ**, Upravnom odboru Zaklade Nizozemska Hrvatska, Delft, 18.travnja 1993., ARHIV SNK 1993., 87/1.

postojećem Inicijativnom odboru.”⁶⁵ Marin Rašica je u ime Inicijativnog odbora odgovorio 29.03.1993. na pismeni protest zaklade te javio kako se Inicijativni odbor s navodima nije složio te ih je u potpunosti odbacio. Uvažavajući odluku o distanciranju zaklade javio je kako si Inicijativni odbor uzima pravo, ukoliko budu smatrali potrebnim i korisnim za njegov rad, pozvati neke donatore zaklade pa i članove upravnog odbora na participaciju u ovom Odboru, direktno ili indirektno. Na kraju pisma djelovanje Inicijativnog odbora Rašica je ovako opisao: “Mi za sada predstavljamo ‘odbor pojedinaca’, odabranih od našeg veleposlanika, sa svrhom stvaranja konačnog Savjetodavnog tijela Veleposlanstva RH u Nizozemskoj, koje bi trebalo okupiti svo rodoljubno hrvatstvo u ovoj zemlji, u svrhu rada za i na dobrobit i korist naše domovine, Republike Hrvatske, bez obzira na bilo kakvu pripadnost strankama, Udrugama, i sl. Ovu maksimu kanimo pošteno i konzekventno slijediti”.⁶⁶

Kako bi odgovorio na ovo pismo zaklada Nizozemska-Hrvatska je zatražila zapisnik sa sastanka Inicijativnog odbora od 22. 02.1993. Po primitku neovjerenog zapisnika kojeg je sastavio zapisničar J. Papac i koji je sadržavao i ono o čemu na tom sastanku nije bilo ni riječi, a predstavljalo je optužbe na račun zaklade Nizozemska-Hrvatska, upravni odbor zaklade je reagirao na pismeni odgovor svojim dopisom od 27.04.1993. u kojem je iznio žaljenje što Inicijativni odbor ne poštuje želju veleposlanika za sudjelovanjem predstavnika zaklade u Inicijativnom odboru, te odbija dobru volju i otvorenost zaklade za suradnju. Zbog nepoštivanja dogovora Veleposlanstva i zaklade, zaklada javlja kako ovaj Inicijativni odbor za zakladu Nizozemska-Hrvatska nije legitiman a zapisnik sa sastanka od 22.02.1993. sastavljen po nahodenju a ne stvarnom događanju samo potvrđuje to uvjerenje. U pisma zaklada podvlači distanciranje od samozvanog odbora i neprimjerenog ponašanja te odbacuje poziv na sastanak oko osnivanja Svehrvatske udruge zakazan za 22.04.1993.⁶⁷

Unatoč tog jasnog stava zaklade Nizozemska-Hrvatska, Inicijativni odbor je pozvao predstavnika zaklade na sastanak udruga zakazan u Rotterdamu za 13.05.1993. Preko Veleposlanstva u Bruselu zaklada je, želeći biti informiran o razvoju događaja, potvrdila svoj dolazak na taj sastanak.

6. Sastanak hrvatskih udruga 13.05.1993.

Sastanku su prisustvovali Veleposlanik **Vranyczany-Dobrinović**, savjetnik iz Veleposlanstva u Briselu **Grigić, fra Lovro Bosankić** iz Hrvatske katoličke misije u Rotterdamu, gospoda **Matek, Cerinić, Barišić, Marin, Smolić, Došen, Hofman, Jelić, Hrelja, Barišić, Jelečanin, Vuković, Radošević**, gospođa **Jurić** i nekoliko suradnika predstavnika hrvatskih udruga u Nizozemskoj te gospođa **Rašica, Papac, Galić Dražić** i gospođa **Glad** iz Inicijativnog odbora.

Sastanak je otvorio **Marin Rašica**, zaželio dobrodošlicu gospodi Vranyczanyju i Grigiću te predstavio članove Inicijativnog odbora. Svrhu sastanka obrazložio je dogovorom oko

⁶⁵ **SNK, Ivan KANTOCI**, pismo, obavijest, Zevenbergen 24.03.1993., Marinu Rašici, Janku Vranyczany-Dobrinoviću, Organizacijama građana Republike Hrvatske u Nizozemskoj, Ustanovama i organizacijama u Republici Hrvatskoj, “Zadovoljavanje osobnih interesa na štetu općih interesa građana Republike Hrvatske na boravku u Nizozemskoj, u ime Republike Hrvatske, nije put za opće dobro ni građana Republike Hrvatske u Nizozemskoj a ni za građane Republike Hrvatske u Hrvatskoj”, ARHIV SNK, 1993. 64/2.

⁶⁶ **INICIJATIVNI ODBOR za Savjetodavno tijelo za Nizozemsku, Hrvatskog Veleposlanstva u Bruselu, Marin Rašica**, pismo, odgovor SNK, Rotterdam 29.03.1993. na pismo od 24.03.1993. ARHIV SNK, 1993. 70/1.

⁶⁷ **SNK, Ivan KANTOCI, Ante Došen**, pismo, Zevenbergen 27.04.1993., Marinu Rašici za Inicijativni odbor, ARHIV SNK, 1993. 92/2.

osnivanja “*najdjelotvornije i najprihvatljivije organizacije pod pokroviteljstvom našeg Veleposlanstva, koja bi obuhvaćala što veći broj Hrvata, tj. hrvatskih udruga u Nizozemskoj*”.

Nakon njega riječ je uzeo veleposlanik *Janko Vranyczany-Dobrinović* koji je također govorio o potrebi jedinstvene organizacije te zatražio suradnju u tome.

Nastavio je *Marin Rašica* opisujući situaciju među Hrvatima i njihovim organizacijama te pozvao na ujedinjenje i snažniji zajednički nastup. Prisutne je zamolio neka prouče informativni i anketni listić te ga ispunjenog pošalju Inicijativnom odboru.

Gosp. *Grigić* je zatim pojasnio bit buduće udruge opisane na informativnom listiću te pozvao na ujedinjavanje u jednu zajednicu, udugu.

Fra Lovro Bosankić opisao je rad Hrvatske katoličke misije, njegovo iskustvo i pokušaje udruživanja koji nažalost nisu uspjeli. Podržao je ideju osnivanja ‘Hrvatske Unije’, ili za početak ‘Informativnog odbora’. Spomenuo je važnost opraštanja, opraštajući gosp. Ceriniću što ga je ovaj nazvao “jugo-svećenikom” te gosp. Jelečaninu što ga je ovaj nazvao “boljševikom”.

Gosp. *Matek* iz HDZ-a Rotterdam, pozdravio je ujedinjenje i to što prije. Rekao je kako je ogranak HDZ-a za Nizozemsku još prije dvije godine inicirao nešto slično, ali su pokušaji propali. Obećao je podršku ogranka HDZ-a iz Rotterdama.

Gosp. *Cerinić* iz ogranka HDZ-a Amsterdam prihvatio je prijedlog Veleposlanika Vranyczanyja ali bi rado dobio na uvid razne opcije udruživanja. Bio je mišljenja kako se manje organizacije ne bi smjele izgubiti u velikoj udruzi. Izrazio je žaljenje zbog riječi upućenih fra Lovri Bosankiću.

Gosp. *Barišić* iz ogranka HKDU Rotterdam također je izrazio podršku inicijativi ali je izrazio i neslaganje sa sastavom Inicijativnog odbora.

Ivan Marin iz Svehrvatske udruge u osnivanju Rotterdam, izrazio je zadovoljstvo ovim sastankom te informirao kako njegova grupa već ima koordinacioni odbor kojemu je zadatak osnivanje “sve-hrvatske zajednicu u Nizozemskoj”. I on želi ujedinjenje Hrvata gdje bi se na jednom zajedničkom skupu izabrali “ljudi koji će nas voditi”.

Josip Smolić predstavnik Hrvatskog doma iz Amsterdama podržao je ujedinjenje ali je naglasio kako mu nije jasno kako će se taj proces ostvariti. Pristalica je jednog koordinacionog tijela u kojem bi sve zajednice bile zastupljene te izrazio žaljenje što je suradnja hrvatskih udruga još uvijek manjkava.

Ante Došen, predstavnik zaklade Nizozemska-Hrvatska, izjavio je kako se ne osjeća ugodno jer se ne slaže sa Inicijativnim odborom. Sastanku je prisutan iz poštovanja prema veleposlaniku. Ako se osnuje jedna zajednička udruga, kazao je, sve druge udruge to moraju prihvatiti. Iznio je mišljenje kako se ne sastajemo/družimo radi Hrvatske, nego zbog nas Hrvata samih i naše djece.

Gosp. *Hofman*, predstavnik Hrvatske dopunske škole u Amsterdamu, pozdravio je inicijativu. Prošle inicijative nisu bile uspješne zbog nametanja pojedinaca, naglasio je, te zatražio informaciju o pravnom aspektu udruge. Založio se zakonsenzus a ne nadglasavanje. Osvrnuo se i na školu te rekao kako bit a već radila normalno da nije bilo nekih Hrvata u Nizozemskoj koji su radili mimo Ministarstva u Hrvatskoj. Izjavio je kako prihvaća ideju jednog, zajedničkog tijela u Nizozemskoj.

Gosp. *Jelić*, predstavnik HKZ Rosmalen, izjavio je kako i on prihvaća ujedinjenje ali traži da se vodi računa o malim udrugama i njihovim posebnostima.

Gđa. *Jurić*, predstavnica HKZ Amsterdam predlaže da svi Hrvati prihvate ovu inicijativu a njezina udruga će donijeti odluku nakon sastanka u dogledno vrijeme.

Gosp. *J. Hrelja*, predstavnik HKZ Geleen, govorio je o aktivnosti udruženja te iznio primjedbe oko vođenja politike.

Gosp. *Barišić*, predstavnik sportskog udruženja ‘Croatia’ Rotterdam, izjavio je kako prihvaća jedno krovno tijelo koje će ujedinjavati s obzirom na nedostatak međusobnog razumijevanja. Izjavio je kako se ne slaže sa sastavom Inicijativnog odbora te rekao kako nema povjerenja u njega jer da je ogranak HDZ-a za Nizozemsku zapravo Inicijativni odbor Veleposlanstva.

Gosp. *Jelečanin*, predstavnik HKZ Rotterdam, govorio je kako pozdravlja ujedinjenje i naglasio potrebu koordinacije. Zaželio je da se prestane s osvećivanjem zbog prošlosti.

Gosp. *Vuković*, predstavnik Zaklade Prijatelji Hrvatske iz Den Haga, informirao je o skorom otvaranju prostorija Zaklade, o školi koju su preuzeli od Srba u zamjenu za Jugoslavanski dom. Spomenuo je kako dobro surađuju s nekim udrugama, naročito Zakladom Nizozemska-Hrvatska. Naglasio je kako prihvaća ideju koordinacije i vidi je kao nešto pozitivno. Predložio je sastajanje subotom kako bi došlo do boljeg međusobnog poznavanja i dogovaranja. Izjavio je kako nije zadovoljan načinom imenovanja članova Inicijativnog odbora.

Gosp. *Radošević*, predstavnik ogranka HSLS-a za Nizozemsku Zoetermeer, izjavio je kako prihvaća inicijativu ujedinjenja.

Nakon kraće stanke nastavljeno je sa radom sastanka.

Veleposlanik *Vranyczany-Dobrinović*, uzeo je riječ te naglasio kako je sastanak vrlo informativan te kako je važno što se održava. Rekao je kako se osjeća ugodno unatoč različitim mišljenjima. Naglasio je važnost iznijetih mišljenja te je zatim objasnio ulogu Inicijativnog odbora. Rekao je kako se radi o grupi Hrvata koja je nastala ad-hoc i čija uloga je privremenog karaktera te uključuje otvorenost prema svim zainteresiranima. Naglasio je zatim kako je svrha sastanka osnivanje sve-hrvatske udruge. Pojasnio je kako je oblik i način djelovanja buduće udruge u potpunosti u rukama postojećih udruga i zaklada u Nizozemskoj. Na kritičke primjedbe odgovorio je kako ništa nije savršeno. Mi smo tek izašli iz totalitarnog sistema te upozorio kako se mnogo toga o demokraciji još mora naučiti. Upozorio je i na krivo shvaćanje demokracije koja ponekad dovodi i do anarhije. Široka lepeza mišljenja i stavova je vrijedna pohvale. Raznolikost bi udruživanjem postigla najučinkovitiji rezultat, naglasio je, te rekao kako se hrvatska samobitnost ne smije izgubiti iz vida. Rekao je kako nije pristalica centralizma te da Hrvati sami u Niozemskoj moraju odlučiti na koj će se način udružiti, kako bi upravo na temelju pluralizma mogli ujedinjeni djelovati. Zatražio je zaborav međusobnog nerazumijevanja i nesuglasica iz prošlosti a sve snage treba usmjeriti prema budućnosti u interesu samih Hrvata u Nizozemskoj i dobrobiti Hrvatske. Što se Veleposlanstva tiče, rekao je kako je lakše komunicirati s jednim partnerom, koordinacionom grupom, koja bi, kako je rekao, bila neka vrsta glasnogovornika Hrvata u Nizozemskoj prema Veleposlanstvu. Tome bi se trebao pridružiti što veći broj Hrvata tako da se nikoga ne zaboravi jer je svima zajedničko, crven, bijeli, plavi i hrvatski grb.

Fra Lovro Bosankić, je napomenuo kako u Nizozemskoj ima još zaklada za koje se nije znalo te predlaže povezivanje i s njima. Poželjno bi bio, naglasio je, izraditi neku vrstu vodiča u kojem bi se našle sve hrvatske organizacije u Nizozemskoj.

Gosp. *Smolić* je naglasio kako se kod udruživanja mora voditi računa o činjenici da se radi o hrvatskim organizacijama.

Gosp. *Branko Bošnjaković*, iz zaklade Nizozemska-Hrvatska, je upozorio kako nije poželjno razgovor skretati s teme udruživanja te kako nije pametno započeti s preambicioznim planovima. Treba krenuti skromno i bolje se upoznati jer su dosadašnji kontakti urodili mnoštvom nesuglasica. Predložio je postizanje dogovora o terminu i o dnevnom redu idućeg sastanka te pronalaženje pravnog oblika buduće sve-hrvatske udruge.

Gosp. *Smolić*, je podržao ovaj prijedlog te obavijestio o postojanju *Hrvatskog doma* u Amsterdamu. Naglasio je važnu dosadašnju ulogu HDZ-a pri okupljanju Hrvata u dijaspori.

Gosp. *Rašica* je obavijesti kako je Inicijativni odbor, nakon početnih razmišljanja o neuključivanju ogranka hrvatskih političkih stranaka u Nizozemskoj u postupak udruživanja ipak odlučio i njih uključiti. Podržao je prijedlog gosp. Bošnjakovića i zatražio da se na ovom skupu dođe do konkretnog dogovora. Njegovu mišljenju se pridružio i gosp. *Jelečanin*.

Gosp. *Grigić*, je pozitivno ocijenio prijedloge te naglasio potrebu stvaranja 'koordinacionog odbora' koji će, u suradnji s Inicijativnim odborom Veleposlanstva, napraviti nacrt statuta buduće udruge. Početni dio posla trebala bi, rekao je, obaviti jedna manja *radna grupa*. Ta bi grupa napravila i prijedlog rada buduće udruge te bi se po njegovu mišljenju najvažnije djelatnosti odnosile na koordiniranje, informiranje i iniciranje aktivnosti. Na kraju se

pohvalno izrazio o dosadašnjem djelovanju Inicijativnog odbora.

Na prijedlog gosp. Rašice da se osnuje radna grupa od tri člana odlučeno je da radnu grupu čine: gospoda Branko Bošnjaković, Boris Vuković, Ivan Radošević i gđa. Nada Glad. Idući sastanak određen je za 25.06.1993. u Rotterdamu, Slinge 303, dvorana 'Larenkamp' s početkom u 19.30 sati.⁶⁸

7. Sastanak hrvatskih udruga 25.06.1993.

21.06.1993. upućen je svim hrvatskim udruženjima i organizacijama u Nizozemskoj poziv na sastanak u Rotterdam 25.06.1993. Poziv je u ime Inicijativnog odbora za savjetodavno tijelo za Nizozemsku, Hrvatskog Veleposlanstva u Brusselu uputio Marin Rašica. Glavna točka dnevnog reda: prezentacija nacrt ustrojstva buduće hrvatske udruge u Nizozemskoj od strane Radne grupe. Pozivu je bio priložen Idejni nacrt ustrojstva buduće hrvatske udruge u Nizozemskoj, Skica organizacionog ustrojstva buduće hrvatske udruge i kopija prijedloga Statuta buduće udruge.

Sastanku koji se održao u dvorani 'Larenkamp, Slinge 303 u Rotterdamu, odazvali su se: Predstavnici udruga i organizacija: **Stipe Barišić, fra Lovro Bosankić, Velimir Hofman, Zlatko Hrelja, gosp. Jelić, Ivica Lupi, Ante Marin, Ivan Marin, Franjo Matek, Josip Smolić.**

Predstavnici Radne grupe za izradu statuta: **Nada Glad, Branko Bošnjaković, Ivan Radošević, i Boris Vuković.**

Inicijativni odbor: **Vinko Buličić, Marin Rašica, Ivo Dražić, Petar Jelečanin,**

Iz Veleposlanstva: **Boris Grigić.**

Sastanak je otvorio *Marin Rašica*. U osvrtu na zapisnik sa sastanka od 13.05.1993. *Ivica Lupi* je postavio pitanje financiranja a *Petar Jelečanin* je zatražio dodatno objašnjenje o ulozi Radne grupe. Objašnjenje su dali Marin Rašica i *Branko Bošnjaković* pozivajući se na odluku donešenu na sastanku 13.05.1993.

Zatim je uslijedila prezentacija nacrt ustrojstva buduće udruge od strane Branka Bošnjakovića, predsjedavajućeg Radne grupe koji je objasnio nacrt buduće udruge. Rekao je kako je Radna grupa vodila računa o svim primjedbama, sugestijama i kritikama hrvatskih udruga/zaklada sa sastanka 13.05.1993. Naglasio je važnost principa zajedništva, pluralizma i demokracije. Radna skupina je sastavila nacrt jedinstvene Udruge/Federacije u obliku otvorene organizacije koja bi kao servis služila svojim članovima, registriranim pravnim osobama u Nizozemskoj. Iznio je mišljenje kako Udruga ne smije biti oružje u rukama nizozemskih ili hrvatskih vlasti. U interesu članova jest zadržavanje nezavisnog statusa i vlastite poslovne politike. Uz to potrebno je koristiti i savjete pa se predlaže Savjetodavno tijelo u sastavu Udruge sa savjetodavnom ulogom bez prava odlučivanja. Članove bi birala skupština Udruge. Za sjedište Udruge predlaže se Rotterdam a ime buduće Udruge ostavlja se na izbor članovima. Zamolio je za konstruktivnu diskusiju oko nacrt Statuta udruge te naglasio kako će se u daljnjem radu na organiziranju Udruge voditi briga i svim iznesenim mišljenjima.

Marin Rašica je također pojasnio shematski nacrt organizacije buduće udruge te izrazio očekivanje usvajanja ovog koncepta. Potsjetio je na slab odaziv i slanje pismenih odgovora te anketnih listića na ovu temu.

U diskusije koja je uslijedila nakon toga za riječ su se javili:

Ivo Dražić, koji je zatražio pojašnjenje cilja udruživanja te postavio pitanje da li je

⁶⁸ **INICIJATIVNI ODBOR**, Zapisnik sa sastanka hrvatskih udruga u Nizozemskoj, Rotterdam 13.05.1993., ARHIV SNK, 1993. 132/1.

predloženi nacrt u skladu s izvornim prijedlogom veleposlanika Vranyczany-Dobrinovića, čija ideja je bila, prema njegovu mišljenju, zasnovana na principu što većeg broja individualnih članova i obitelji. Predložio je da članovi buduće Udruge budu fizičke a ne pravne osobe.

Fra Lovro Bosankić je izjavio kako nije pristalica donošenja uvijek novih verzija.

Vinko Buličić je zatražio pojašnjenje prijenosa nadležnosti na novu Udrugu, na što mu je odgovorio *Boris Grigić* naglašavajući ulogu Udruge u dogovaranju, usklađivanju djelatnosti i potrebu jedinstvenog nastupa prema nizozemskim vlastima.

Petar Jelečanin je rekao kako su njemu obje opcije prihvatljive te ih treba tretirati kao ravnopravne, tj. varijantu udruge s članovima pravnih osoba kao i varijantu s članovima fizičkih osoba.

Josip Smolić je bio mišljenja kako buduća udruga treba imati 'servisnu ulogu' te je rekao kako on ne nalazi ništa lošeg u ideji 'Udruge kao produžene ruke Veleposlanstva' jer je mišljenja da su Hrvati dužni dati podršku svojem diplomatskom predstavništvu.

Vinko Buličić je bio mišljenja kako je 2. varijanta prihvatljiva unatoč potrebi za više vremena pri njenoj realizaciji.

Ivo Dražić je odgovorio kako je kvaliteta važna te se ne treba štedjeti na trudu i vremenu.

Josip Smolić postavlja pitanje financiranja Udruge te je iznio mišljenje kako budućoj udruzi treba dati naglasak na njenoj koordinacijskoj ulozi.

Gosp. Jelić je izrazio mišljenje kako bi kod malog broja članova njegove organizacije previsoka članarina u novoj Udruzi predstavljala problem te je iznio mišljenje da bi jedno koordinacijsko tijelo koje se nebi trebalo registrirati bilo dovoljno.

Zlatko Hrelja je iznio mišljenje kako udruživanje hrvatskih udruga i organizacija nije potrebno. Pozivajući se na iskustvo vlastite organizacije rekao je kako bi bavljenje politikom smetalo Nizozemcima. Naglasio je kako je potrebno usko surađivati sa nizozemskim organizacijama a ne ići na udruživanje kojemu je svrha unapređivanje položaja i interesa nekih pojedinaca. Upozorio je i na razlike u interesima organizacija iz malih mjesta i velikih gradova te naglasio kako je u Nizozemskoj potrebna samo kulturna zajednica i crkva. Organizacija čiji je član spremna je na suradnju sa svim ostalim udruženjima i organizacijama.

Ivica Lupi se vrlo pohvalno izrazio o konceptu buduće unije od strane Branka Bošnjakovića. Zamolio je pojašnjenje strukture koordinacionog tijela unije Hrvata u Nizozemskoj, organizacije za koju se izjasnio jako potrebnom. Ujedno je informirao o svojoj *Zakladi Prijatelji Hrvatske* aktivnoj u *Savjetodavnom tijelu južnih Europljana* (LIZE).

Stipe Barišić je mišljenja kako je koncept Udruge dobar. Mentaliteta radničkog samoupravljanja treba se otarasiti. Po dva predstavnika iz svake udruge-članice treba uključiti u buduću Udrugu. Iznosi kako mu još nije dovoljno jasan cilj Udruge. Postavlja i pitanje članstva ogranka političkih stranaka u budućoj Udruzi. Napomenuo je kako postoji velika potreba za koordinacijom hrvatskih organizacija u Nizozemskoj, no da treba voditi računa o zadržavanju samostalnosti članova takvog "krovnog tijela".

Ivan Marin je iznio mišljenje kako je novo-predloženu 2. varijantu trebalo uključiti u prijedlog Radne grupe. Osobno je pristalica 1. varijante. Buduća bi Udruga trebala biti, rekao je 'izvršno tijelo'. Ujedno je informirao o problematici hrvatske škole u Rotterdamu te rekao kako se nada da će hrvatska škola u Rotterdamu započeti sa radom početkom rujna.

Vinko Buličić je postavio pitanje legitimiteta organizacije i osnivanja hrvatske škole u Rotterdamu s obzirom na djelovanje službenog koordinatora za škole.

Velimir Hofman smatra upitnim i formalno nemogućim udruživanjem tako različite organizacije i savjetuje da se udruživanje ne forsira. Nacrt Udruge, rekao je, sadrži floskule pa treba napraviti konkretniji prijedlog. Naveo je kako se na primjeru hrvatske škole vidi podvojenost i veliko neslaganje među Hrvatima u Nizozemskoj. Mišljenja je kako treba usporediti, približiti i uskladiti udruge i zaklade. Iskoristio je priliku te je predbacio Zakladi Nizozemska-Hrvatska što je prilikom otvaranja izložbe u Amsterdamu 10.07.1992. pod nazivom 'Hrvatska nekad i danas' i u njenoj organizaciji, pozvala dr. Marina van der Heuvela koji se u svom govoru prilikom otvorenja izložbe kritički izrazio o *ustaškom* pokretu u Hrvatskoj i politici

dr. Franje Tuđmana. Zaključio je kako je potrebna bolja međusobna povezanost a s organiziranjem buduće Udruge ne treba žuriti.

Franjo Matek je zamolio da se prestane sa svađama i stvaranjem podvojenosti među Hrvatima. Odnose treba temeljiti na poštenju.

Ivan Radošević je rekao kako svi članovi Radne grupe stoje iza 1. varijante te da se mogu prihvatiti različite vrste članstva, pri čemu se on zauzeo za članstvo i ogranaka političkih stranaka.

Marin Rašica je rekao kako je pozitivno što postoje različita organizacijska rješenja. Važno je što se svi slažemo o potrebi Udruge a o detaljima se kasnije može postići dogovor, zaključio je.

Vinko Bulčić je zapitao hoće li buduća Udruga moći spriječiti takve slučajeve kao što je istup dr. Martina van der Heuvela, kojeg je spomenuo Velimir Hofman. Odgovorio mu je *Ivica Lupi* s mišljenjem kako bi buduća Udruga morala spriječiti slične pojave.

Velimir Hofman je rekao kako se on zalaže za formiranje Udruge na osnovi dogovora a nakon toga da se skromno i korak po korak započne s radom. *Branko Bošnjaković* je upozorio kako više pažnje treba posvetiti cilju Udruge. Iznio je mišljenje kako 2. varijanta nije prihvatljiva iz praktičnih razloga te je predložio da se prihvati 1. varijanta s obzirom da je većina prisutnih za 1. varijantu. Rekao je kako se o visini članarine može postići naknadni dogovor. Ciljeve u Statutu treba navesti što općenitije kako se ne bi sužavao budući opseg djelovanja. Na prijedlog upravnog odbora ciljevi bi se godišnje trebali konkretizirati. Naglasio je važnost razmjene informacija te strukturalni dijalog s hrvatskim Veleposlanstvom i nizozemskim vlastima te rad na izgrađivanju slike o Hrvatima i Hrvatskoj. Mišljenja je kako samo udruženi Hrvati u Nizozemskoj mogu profitirati. Zatražio je mandat i podršku za izradu konkretnog prijedloga Statuta. Na idućem sastanku, rekao je, uslijedila bi prezentacija te bi se s konačnom verzijom krenulo k bilježniku.

Marin Rašica je naglasio važnost i potrebu sastajanja i razmjene mišljenja udruga i zaklada.

Boris Grigić je rekao kako nikog ne treba isključiti. Smatra da bi svi morali naći svoje mjesto u budućoj Udruzi. Zastupa načelo dobrovoljnog udruživanja. Otvorenost buduće organizacije će utjecati na dolazak novih članova pa i na iniciranje novih udruga, tamo gdje ih nema. Predložio je financiranje po principu fixnog dijela i dodatka po svakom pojedinom članu udruge koja bi ušla u buduću Udrugu. Brojnije udruge bi tako trebale imati više glasova, po uzoru na Europsku Zajednicu. Opasnosti od politizacije ne postoji, rekao je, jer će buduća Udruga biti skup različitih političkih opredjeljenja i orijentacija. Sabor Udruge bi trebao imati više članova i sastajati bi se trebao jednom godišnje. U interesu demokratičnosti, u upravnom odboru bi morali biti zastupljeni svi predstavnici udruga i zaklada. Ovakva Federacija/Unija pomagala bi sve Hrvate u Nizozemskoj, bez obzira da li su oni članovi udruženih organizacija budući bi se radilo o servisnoj ulozi Federacije. Rekao je kako nije pristalica 2. verzije jer bi ona dovela do favoriziranja Federacije i razbijanja postojećih udruga i zaklada. Informirao je kako se Hrvatsko Veleposlanstvo ozbiljno bavi dopunskom školom na međudržavnoj razini te kako se čeka na odgovor nizozemskih vlasti.

Ivo Dražić je ponovio svoje mišljenje kako bi upravo 2. verzija više doprinjela obuhvaćanju većeg broja Hrvata dok bi verzija 1. obuhvatila manjinu Hrvata.

Branko Bošnjaković je rekao kako će Radna grupa napraviti konkretni prijedlog Statuta sredinom rujna te ga dostaviti udrugama i organizacijama prisutnim na sastanku a također će predložiti i program rada.

Na kraju je odlučeno kako će se 24.09. ili 1.10. održati slijedeći sastanak. Pozive će poslati Inicijativni odbor. Nakon tog sastanka sa Statutom bi se išlo bilježniku.⁶⁹

⁶⁹ **INICIJATIVNI ODBOR**, Zapisnik sa sastanka hrvatskih udruga u Nizozemskoj, Rotterdam, 25.06.1993., ARHIV SNK, 1993. 196/1.

8. Prijedlog statuta

Radna Skupina za pripremu statuta Udruženja Hrvatskih Organizacija u Nizozemskoj doradila je u slijedećim mjesecima idejni nacrt statuta te izradila novi te ga pismenim putem 22.09.1993. poslala upravama hrvatskih organizacija u Nizozemskoj s molbom da joj se pismeno dostave primjedbe na nacrt najkasnije do 10.10.1993. Uz priloženi nacrt Radna grupa je iznjela i nekoliko primjedbi od kojih se jedna odnosi na odluku prema kojoj bi članovi Udruženja mogle biti samo pravne osobe. Prikladnost članstva ogranaka političkih stranaka prepuštena je raspravi. Udruženje bi imalo tri organa: upravu, sabor i savjetodavni odbor. Članove tih organa birao bi sabor dvotrećinskom većinom. Predloženo je da se u članstvo prime sve hrvatske organizacije koje su u skladu sa nizozemskim zakonom te se predlaže da svaki član ima jedan glas pri donošenju odluka. Uprava bi se sastojala od najmanje tri člana a bilo bi moguće izabrati više dopredsjednika-članova ovisno o podjeli radnih zadataka. Upozoreno je kako bi pri izboru trebalo voditi računa o zemljopisnoj zastupljenosti unutar Nizozemske, kao i Hrvatske. Brigu treba posvetiti ravnopravnom utjecaju članova te izboru najpovoljnijeg mjesta za tajništvo. Predsjednik i tajnik bi trebale biti reprezentativne i komunikativne osobe koje dobro vladaju nizozemskim jezikom a raizničar na svom polju treba imati određena iskustva. Savjetodavni odbor ima samo savjetodavnu ulogu bez prava glasa. Predloženo je ime buduće udruge: Udruženje hrvatskih organizacija u Nizozemskoj. Osnovni cilj Udruženja bi bio pružanje usluga članovima, unapređivanje suradnje i ramjene informacija, zastupanje interesa članova pred vlastima u Hrvatskoj, Nizozemskoj i prema drugim organizacijama. Predloženo je da se na sastanku hrvatskih organizacija 5.11.1993. izabere osnivačka uprava od 3 člana koja bi se pobrinula za registraciju, privremeno uređenje tajništva i ostale pripremne poslove. Nakon određenog roka, između 3 i 9 mjeseci predlaže se izbor uprave i savjetodavnog odbora. Izbor uprave trebalo bi izvršiti po predloženom statutu, tj. dvotrećinskom većinom.⁷⁰

9. Sukob Inicijativnog odbora i Radne grupe za izradu statuta

Inicijativni odbor za savjetodavno tijelo za Nizozemsku, Hrvatskog Veleposlanstva u Brüsselu svojim pismom os 25.10.1993. a kojeg je potpisao Marin Rašica javio je svim hrvatskim udrugama i organizacijama kako je došlo do novih momenata s obzirom na osnivanje Hrvatskog Svjetskog Kongresa (HSK). Javio je kako će biti potrebno preuraditi prijedlog statuta, tako da bi buduća udruga mogla ujedno postati članicom HSK-a. S obzirom na vrijeme, javio je kako se sastanak 5.11.1993. neće održati nego na jedan kasniji datum o kojem će svi biti blagovremeno izvješteni. Pismu je bio priložen statut HSK-a te je data uputa kako treba obratiti pažnju na ciljeve HSK-a a sve sugestije i informacije da su dobro došle.⁷¹

Dr. Branko Bošnjaković, voditelj Radne Skupine za pripremu statuta nakon ovog pisma Marina Rašice obratio se pismom od 18.11.1993. u ime Radne Skupine svim Hrvatskim organizacijama u Nizozemskoj. Sa željenjem je konstatirao da je ranije zakazani sastanak za 5.11.1993. od strane Inicijativnog odbora odgođen za neodređeno vrijeme. Obavijestio je kako je otkazivanje izvršeno bez ikakve konzultacije s Radnom Skupinom kojoj su sve organizacije dale povjerenje i nalog obavljanja pripremnih poslova za svaranje statuta udruga hrvatskih organizacija u Nizozemskoj. Mišljenje je Radne Skupine kako za to otkazivanje nema opravdanja. Kako se kao razlog navodi nova situacija nastala navodno zbog osnivanja Hrvatskog

⁷⁰ **RADNA SKUPINA, za pripremu Statuta Udruženja hrvatskih organizacija u Nizozemskoj, Branko**

BOŠNJAKOVIĆ, Pismo, Upravama hrvatskih organizacija u Nizozemskoj, Den Haag, 22.09.1993., ARHIV SNK, 1993. 162/1

⁷¹ **INICIJATIVNI ODBOR, Marin RAŠICA**, Pismo hrvatskim udrugama u Nizozemskoj, Rotterdam, 25.10.1993., ARHIV SNK, 1993. 196/1.

Svjetskog Kongresa, Bošnjaković piše kako Radna Skupina smatra da je zakazani i kasnije otkazani skup od 5.11.1993. bio pravo mjesto i način da se o tome demokratski porazgovara. Pismu je priloženo pismo Inicijativnog odbora upućeno Radnoj Skupini u kojem se vide stvarni razlozi otkazivanja zakazanog skupa od 5.11.1993.

Radnoj Skupini u tom je pismu prigovoreno zbog propusta oko strateškog usmjerenja nove udruge. Po mišljenju Inicijativnog odbora statut je čisto formalnog karaktera te premalo vodi računa i nejasan je glede hrvatskih ugroženih interesa u Nizozemskoj. Smatraju kako je Radna Skupina propustila napraviti jednu jasnu inventarizaciju svih udruga koje su voljne poraditi na ujedinjenju hrvatskih građana u Nizozemskoj. Uz to nisu vodili računa, ili nisu znali, da je u međuvremenu osnovan Hrvatski Svjetski Kongres (HSK) koji bi po uvjerenju Inicijativnog odbora trebao služiti i hrvatskim udrugama i organizacijama u Nizozemskoj kao okosnica i stožer glede njihova udruženja te čiji bi član nova udruga zapravo trebala postati. Ciljevi HSK trebali bi biti i ciljevi hrvatskih udruga i organizacija u Nizozemskoj i to na kulturnom, gospodarskim i političkom polju a u konceptu statuta kojeg je izradila Radna Skupina Inicijativni odbor nije našo istovjetne smjernice. Inicijativni odbor također javlja kako bi svi dopisi trebali ići preko Inicijativnog odbora zbog toga što je Inicijativni odbor pokretač i idejni začetnik ujedinjenja registriranih hrvatskih udruga u Nizozemskoj te su uvjerenja kako bi brzina i učinkovitost slanja i komuniciranja s udrugama bila jasnija, brža i svrsishodnija. Poručili su kako treba napraviti statut potpuno kompatibilan s onim od HSK i primjeniti ga na hrvatsko-nizozemsku realnost. Zbog tih razloga su mišljenja da ugovorenu sjednicu 5.11.1993. treba odgoditi jer se do tog vremena ne mogu riješiti sve navedene teškoće niti izvršiti pripreme za tako važnu sjednicu. Pismu, kojeg je potpisao Marin Rašica, priložili su pismo poslato svim hrvatskim udrugama, kako bi se znale ravnati, zaključili su.

Iz sadržaja i tona pisma očito je kako se Inicijativni odbor osjetio ugroženim u svojoj poziciji i namjerama.

Svjem pismu hrvatskim organizacijama Radna Skupina je priložila i odgovor od 5.11.1993. kojeg su poslali Marinu Rašici, predsjedniku Inicijativnog odbora. U pismu kojeg su potpisali dr. Branko Bošnjaković, dipl.ing. Ivan Radošević i Boris Vuković te kopiju poslali Veleposlanstvu Hrvatske u Brussel, odgovorili su kako se Marin Rašica upušta u sadržajnu diskusiju kojoj je bilo mjesto na zakazanom skupu u Rotterdamu 5.11.1993. Budući je Radna Skupina utemeljena odlukom hrvatskih organizacija na skupu od 13.05.1993. u Rotterdamu, pišu kako ne namjeravaju odgovoriti na njegove dijelom neumjesne primjedbe. Pišu dalje kako smatraju da je Inicijativni odbor svojim jednostranim činom bez konzultiranja Radne Skupine prekršio svoje ingerencije i na taj način hrvatskim organizacijama uskratio mogućnost da se same izjasne o nacrtu statuta kojeg je Radna Skupina po njihovu nalogu pripremila. Time ste pridonjeli, pišu, kočenju procesa udruživanja hrvatskih organizacija u Nizozemskoj. Ovo posljednje potvrđuje činjenica, napisali su, da su nakon jednostranog otkazivanja zakazanog skupa sa strane Inicijativnog odbora, Radnu Skupinu nazivale mnoge organizacije pitajući se za prave razloge i izražavale svoje čuđenje. S obzirom da su hrvatske organizacije njima povjerile određeni zadatak smatrali su potrebnim upoznati i s pismom Inicijativnog odbora i odgovorom Radne Skupine.

Na temelju brojnih reakcija hrvatskih organizacija Radna Skupina je zaključila kako postoji potreba u što kraćem roku sazvati novu sjednicu hrvatskih organizacija, kako ne bi došlo do kobnog zastoja u procesu udruživanja, te Radna Skupina poziva na sastanak 26.11.1993. u 19.30 sati u prostorijama Zaklade Prijatelji Hrvatske u Den Hagu, Vledderstraat 105. Pozivu su priložili i dnevni red na kojem su se našle i slijedeće točke: 1. Otvorenje, 2. Zapisnik prošle sjednice, 3. Dodatno informiranje o dobivenim primjedbama na prijedlog statuta, 4. Diskusija o povodu predloženog statuta, koji ste u međuvremenu primili, 5. Statut HSK-a i moguće posljedice za predloženi statut, 6. Izjašnjavanje pojedinih organizacija o pristupanju Udruzi hrvatskih organizacija u Nizozemskoj, 7. Izbor privremene osnivačke uprave od 3 člana, 7. Razno.

Iz sadržaja pisma i odlučnosti Radne Skupine izražene u pismu hrvatskim organizacijama te preuzimanja inicijative bilo je očito kako dolazi do izbijanja sukoba između Inicijativnog odbora i Radne Skupine.⁷²

Inicijativni odbor je svojim dopisom od 17.11.1993. hrvatskim udrugama i zakladam javio kako će se sastanak najavljen u u pismu od 25.10.1993 održati 10.12.1993. u 19.30 sati u Rotterdamu, Slinge 303.

10. Sastanak hrvatskih organizacija 26.11.1993. u Den Haagu

U Den Haagu u prostorijama Zaklade Prijatelji Hrvatske, Vledderstraat 105, na poziv Radne Skupine za izradu statuta od 18.11.1993. održan je sastanak hrvatskih udruga i zaklada. Sastanku su osim članova Radne Skupine za izradu statuta **B. Vukovića, B. Bošnjakovića, N. Glad i I. Radoševića** prisustvovali **I. Lupi, I. Bagarić**, predstavnici Zaklade Prijatelji Hrvatske, **I. Kantoci, D. Seljak**, predstavnici Zaklade Nizozemska-Hrvatska, **fra L. Bosankić, T. Bičanić**, predstavnici Hrvatske katoličke misije, **D. Ivakić, V. Simić**, predstavnici Zaklade Vukovar, **S. Barišić, A. Marić**, predstavnici Sportske udruge Croatia, **Z. Srećec**, predstavnik ogranka HSLS i Školskog odbora Rotterdam, **I. Barišić, A. Marin**, predstavnici ogranka HKDU-HDS, **I. Marin, M. Cerovečki**, predstavnici Hrvatske Zajednice Rotterdam.

Tokom sjednice odlučeno je slijedeće:

1. Sve prisutne organizacije po svojim predstavnicima prihvatile su prijedlog statuta i priključile su se Udruženju Hrvatskih organizacija u Nizozemskoj.

2. Predloženi statut je prihvaćen uz dvije nadopune. Donijeta je odluka kako se Udruženju mogu priključiti registrirani ogranci političkih stranaka. Svakom članu Udruženja pripada jedan glas.

3. Izabrana je privremena Uprava s mandatom do 31.05.1994. sa zadatkom pobrinuti se za registraciju, uređenje tajništva, pripremu poslovnika i sazivanja Sabora i Savjetodavnog tijela, te o svim tekućim poslovima. Privremenu Upravu čine: svi članovi Radne Skupine za izradu statuta tj. B. Vuković, B. Bošnjaković, N. Glad i I. Radošević te M. Cerovečki i S. Barišić. Prisutni su izabrali B. Bošnjakovića za predsjednika i B. Vukovića za tajnika, te je odlučeno da će se dužnost rizničara odrediti naknadno unutar uprave.

O održavanju sastanka i donijetim odlukama Branko Bošnjaković i Boris Vuković pismeno su obavijestili Inicijativni odbor kao i s odlukom svih prisutnih kako nema razloga odazvati se pozivu Inicijativnog odbora na sastanak zakazan za 10.12.1993. u Rotterdamu te kako ubuduće pozive u vezi s radom Udruženja hrvatskih organizacija u Nizozemskoj očekuju isključivo od Privremene uprave te da će odsutne organizacije biti obaviještene o donesenim odlukama i biti pozvane priključiti se Udruženju.⁷³

11. Pismo veleposlanika Vranyczany-Dobrinovića i Inicijativnog odbora svim hrvatskim udrugama 5.12.1993.

S ovim odlukama Inicijativni je odbor izgleda hitno izvjestio veleposlanika Vranyczany-Dobrinovića jer je on već 3.12.1993. za sve hrvatske udruge u Nizozemskoj iz Veleposlanstva u Bruselu napisao pismo s molbom da se okupe 10.12.1993. i udare čvrste temelje budućoj uspješnoj suradnji. Pismo veleposlanika Vranyczany-Dobrinovića Inicijativni je odbor priložio

⁷² **RADNA SKUPINA, Branko BOŠNJAKOVIĆ**, Pismo, Hrvatskim organizacijama u Nizozemskoj, Den Haag, 18.11.1993., ARHIV SNK, 1993. 216/1

⁷³ **UDRUŽENJE HRVATSKIH ORGANIZACIJA U NIZOZEMSKOJ, Boris VUKOVIĆ, Branko BOŠNJAKOVIĆ**, Pismo, Inicijativnom Odboru za Savjetodavno Tijelo za Nizozemsku, Hrvatskog Veleposlanstva u Bruselu, Den Haag, 26.11.1993., ARHIV SNK, 1994. 15/1

svom pismu od 5.12.1993. kojim se obratio svim hrvatskim udrugama i zakladama u Nizozemskoj s dodatnim pojašnjenjima uz poziv na sastanak 10.12.1993. u Rotterdamu.

Pismo veleposlanika Vranyczany-Dobrinovića je vrlo osjećajnog karaktera i poziva na jedinstvo, suradnju, međusobno razumijevanje i promišljanje oko udruživanja Hrvata i njihovih udruga u jednu "krovnu" udruhu. Ustrojavanjem takve udruge, piše veleposlanik, Veleposlanstvo bi moglo biti u kontaktu sa cijelom hrvatskom dijasporom u Nizozemskoj i udklađivati svoje političke, kulturne, gospodarske i druge aktivnosti s potrebama Hrvata, i obrnuto. Takva udruga mogla bi biti na pomoći i Veleposlanstvu i dijaspori u unapređivanju odnosa i dijaloga s organima vlasti i drugim institucijama države i društva u kojem trenutno živi i radi, a u skladu s propisima odnosnih država. Od ogromne bi važnosti bilo daljnje jačanje prijateljskih i poslovnih veza između Hrvatske i Nizozemske. Na taj način, piše veleposlanik, Hrvati bi pokazali svima spremnost da otvorena srca i s najboljim namjerama grade mostove suradnje, prijateljstva i razumije-vanja između svoje stare i nove sredine u kojoj su ostvarili svoju životnu egzistenciju i društveni status, kao i da su Hrvati sposobni organizirati se i raditi u skladu s najvišim svjetskim civilizacijskim dostignućima u tom području.

Također ih informira kako je u međuvremenu, potpuno neovisno i njegovim idejama i namjeri, započelo osnivanje Hrvatskog svjetskog kongresa koji bi trebao na svjetskoj razini ostvariti ono što je on želio učiniti na državnim razinama.

Prisjetio je na pokretanje i osnivanje Inicijativnog odbora za Savjetodavno tijelo Veleposlanstva i preko tog odbora na pokretanje i osnivanje Udruge svih postojećih udruga u Nizozemskoj. Na sastanku svih udruga 13.05.1993. stekao je dojam da je njegova želja i inicijativa vrlo pozitivno primljena i da će moći biti ostvarena. Piše kako je sa zanimanjem pratio rad na provedbi inicijative Radne grupe za pripremu Statuta buduće udruge kao i primjedbe pojedinih osoba i Udruge na pojedina rješenja pa čak i na čitavu koncepciju. Javlja kako postoje ozbiljni signali i bojazan da na ovaj pozitivan rad i razvoj ponovno padne zastor nekonstruktivnih podjela što nije, kako je zaključio, u duhu demokratske širokogrudnosti i pomirenja, niti u duhu potreba jednog brojčano malog naroda koji na svim poljima i pomoću svih poluga treba podršku za demokratsku stabilizaciju i gospodarsku obnovu. Pozvao je stoga ovim pismom sve članove hrvatskih udruga a poglavito njihove čelnike, koji, napisao je, u ovom trenutku na sebi nose veliku, povijesnu odgovornost za buduće međusobne odnose, suradnju i dobrobit Hrvata u Nizozemskoj, kao i za odnose između Hrvata i Nizozemaca, da još jednom dobro promisle žele li uistinu podjelu Hrvata ili je ipak moguće međusobno pomirenje i suradnja na dobrobit sviju.

Moleći da se prošlost i prošla opredjeljenja zaborave, moleći ih da se okupe 10.12.1993. piše kako mogu vjerovati u svu njegovu potporu i najbolje želje.

U pismu Inicijativnog odbora s dodatnim pojašnjenjima, Marin Rašica navodi kao razlog tih dodatnih pojašnjenja različita mišljenja i pogrešna shvaćanja nekih osnovnih činjenica. Ukazuje kako je Radna grupa za izradu Statuta imala samo mandat napraviti tehnički dio posla i ništa više te kako Radna grupa nije nikada dobila mandat vođenja čitavog proces osnivanja Udruge svih udruga te utvrđuje kako sastanak koji je na njen poziv održan 26.11.1993. nema legitimitet postupka iniciranog od starne veleposlanika. Rašica i Inicijativni odbor zaključuju da se radi o svjesnom, ili nesvjesnom pokušaju zloupotrebe osobne inicijative veleposlanika koja je bez njegovog znanja krenula putem, koji on nikada nije želio niti odobravao. Ukazuju, kako će čitav proces, ukoliko se svi ne sastanu 10.12.1993. u Rotterdamu, značiti podjelu Hrvata i hrvatskih udruga u Nizozemskoj od čega koristi mogu imati samo neprijatelji Republike Hrvatske i hrvatskog naroda. Ukazuje se kako nitko od Hrvata i hrvatskih udruga i zaklada nema pravo zloupotrebljavati inicijative, procese i potporu najviših dužnosnika Republike Hrvatske te se pitaju da li netko zaista želi, i u ime čega, podnijeti teret krivice za zloupotrebu osobne inicijative veleposlanika i za trajni razdor među Hrvatima u Nizozemskoj. Zaključuju na temelju mnogih reagiranja kako velika većina Hrvata u Nizozemskoj ne želi biti predmet manipulacije te potvrđuju poziv na konstituirajući sastanak udruga i zaklada u Rotterdamu, Slinge 303,

10.12.1993. u 19.30 sat. Pismu su priložili i pismo veleposlanika Vranyczany-Dobrinovića te na kraju naglasili kako je namjera ovog pisma nastavak dijaloga dobre volje kako bi se nešto napravilo a ne spuštanje na nivo pismenog razračunavanja, nekima drage djelatnosti, zaključili su.⁷⁴

12. Odgovor privremene uprave

Privremena uprava Udruženja hrvatskih organizacija u Nizozemskoj u osnivanju odgovorila je Veleposlaniku Vranyczany-Dobrinoviću pismom od 9.12.1993. Pismo su potpisali članovi privremene uprave, **S. Barišić, B. Bošnjaković, M. Cerovečki-Stanković, I. Radošević, B. Vuković.**

Budući da su se udruge koje oni zastupaju obratile njima, poslale kopije svojih pojedinačnih odgovora na dopis Veleposlanika, te ih ovlastile da u svjetlu razgovora između Borisa Grigića iz Veleposlanstva i Branka Bošnjakovića odgovore na dopis, javljaju Veleposlaniku, kako sve u prilogu pisma nevedene udruge žele da se čim prije stvori krovna organizacija koja na temelju ravnopravnosti pruža forum komunikacije i suradnje što većem broju hrvatskih udruga u Nizozemskoj. Javljaju kako se slažu sa održavanjem sastanka početkom siječnja 1994. te kako sve u prilogu navedene organizacije izjavljuju kako sadašnji Inicijativni odbor ne uživa njihovo povjerenje te predlažu da s obzirom na ovo nepovjerenje skup svih organizacija u siječnju bude pripremljen i sazvan od strane Marina Rašice i Branka Bošnjakovića a titre personnel, te da skup većinski izabere predsjednika koji će voditi sjednicu.⁷⁵

13. Intervencija Veleposlanstva, odgoda sastanka 10.12.1993. i poziv na sastanak 28.01.1994.

U nastaloj situaciji interveniralo je Veleposlanstvo iz Brüssela preko savjetnika Borisa Grigića nakon telefonskog razgovora kojeg je s njime vodio Branko Bošnjaković. Telefaxom od 8.12.1993. Boris Grigić je javio Marinu Rašici u interesu normalnog nastavka započetog procesa, preporuku odgode sastanka zakazanog za 10.12.1993. i sazivanje novog sastanka te da bi u odgodi odnosno pozivu za novi sastanak trebalo stajati da je on načinjen u sporazumu između Inicijativnog odbora i Radne grupe. Javlja kako će Branko Bošnjaković u slučaju odgode sastanka zaustaviti proces osnivanja i registriranja Udruženja hrvatskih organizacija u Nizozemskoj u osnivanju, iniciranog 26.11.1993. Prenio mu je mišljenje kako bi se na tom sastanku trebalo napokon početi razgovarati o konkretnim formulacijama Statuta buduće udruge, u skladu sa statutom Hrvatskog svjetskog kongresa, a osobito o pitanjima: ime Udruge, članstvo u Udruzi i način primanja novih članova, prestanak članstva u Udruzi; istupanje i isključivanje, upravljačka tijela i dužnosnici, način njihovog biranja i opoziva i svakako obvezatna rotacija kako bi svi mogli doći na čelo Udruge u određenom razdoblju; zastupljenost pojedinih članica u upravljačkim tijelima, način donošenja odluka i sl. Javio mu je kako bi u Statutu trebalo stajati da su odluke obvezujuće za one članice čiji su predstavnici glasali za konkretnu odluku dok oni koji su bili protiv ili suzdržani ne smiju raditi protiv duha i sadržaja konkretne odluke, što bi mogao biti razlog za isključenje.⁷⁶

⁷⁴ INICIJATIVNI ODBOR, Marin RAŠICA, Pismo svim hrvatskim udrugama i zakladama u Nizozemskoj,

Rotterdam, 5.12.1993., ARHIV SNK, 1993. 227/1.

⁷⁵ PREDSTAVNICI UDRUGA, S. Barišić, B. Bošnjaković, M. Cerovečki-Stanković, I. Radošević, B. Vuković,

Pismo, odgovor Janku Vranyczany-Dobrinoviću, Veleposlaniku Republike Hrvatske Brussel, Den Haag, 9.12.1993., ARHIV SNK, 1993. 232/1.

⁷⁶ AMBASSADE VAN REPUBLIEK KROATIE BRUSSEL, Boris Grigić, pismo-telefax Marinu Rašici,

Brussel 8.12.1993. ARHIV SNK, 1993. 251/1

14. Burni sastanak hrvatskih organizacija 28.01.1994. u Rotterdamu

Marin Rašica i Inicijativni odbor bili su u nastaloj situaciji primorani prihvatiti zahtjev Veleposlanstva, odgoditi sastanak zakazan za 10.12.1993. te su svim udrugama i zakladama 23.12.1993. poslali dopis i poziv na sastanak u Rotterdam 28.01.1994. i to u dogovoru s Radnom grupom za izradu prijedloga Statuta.⁷⁷

Sastanku je prisustvovalo tridesetak osoba. Ispred Inicijativnog odbora prisustvovali su **M. Rašica, P. Jelečanin, J. Papac, V. Buličić**, ispred Radne grupe za izradu Statuta, **B. Bošnjaković, I. Radošević, B. Vuković**. Ispred HKZ Rotterdam, **P. Bertović, H. Veselić**, ispred HKZ Amsterdam, **J. Smolić, Z. Debak**, ispred HKZ Rosmalen/Den Bosch, **I. Jelić**, ispred Zaklade Nizozemska-Hrvatska, **Ivan Kantoci, Diego Seljak**, ispred HDZ-Rotterdam, **F. Matek, M. Petričević**, ispred HDZ-Amsterdam, **B. Cerinić**, ispred Hrvatskog doma Amsterdam, **M. Cerinić**, ispred Sportskog udruženja 'Croatia' Rotterdam, **S. Barišić**, ispred HKDU Rotterdam, **I. Barišić, A. Marin**, ispred Hrvatske Zajednice Rotterdam, **I. Marin, M. Cerovečki**, ispred Hrvatske katoličke misije, **fra Lovro Bosankić, T. Bičanić**, ispred Zaklade Zajedno jači za Hrvatsku, **N. van Eijk-Curčić, R. Verhey, H. van Eijk**.

Marin Rašica je na početku sastanka pročitao pismo Veleposlanika Vranyczany-Dobrinovića.

Petar Jelečanin u funkciji zapisničara, obavijestio je kako će se sastanak snimati na memo-magnetofonsku vrpcu.

Unatoč snimanju sastanka Petar Jelečanin je napravio zapisnik koji je više prikaz njegovih sugestivnih dojmova nego stvarni prikaz svega izrečenog tijekom sjednice, a zbog čega je na taj zapisnik poslat i pismeni prigovor i upućene primjedbe.⁷⁸ Zapisnik s ovog sastanka nije nikad ovjeren, budući nakon ovog sastanka do dana današnjeg nije održan više ni jedan sastanak u organizaciji Inicijativnog odbora. Petar Jelečanin je pravdao napisani zapisnik tvrdnjom kako je sve zapisano dobronamjerno i bez trunke zlobe.⁷⁹ Ipak i takav kakav je, zapisnik pruža informacije o tom sastanku.⁸⁰

U nastavku sastanka izjašnjavalo se o zapisniku od 25.06.1993. u kojem prisutni na tom sastanku I. Marin i M. Cerovečki nisu bili navedeni među pristnima. I. Kantoci je stavio primjebu na zapisnik i iznio stav upravnog odbora Zaklade Nizozemska-Hrvatska kako je V. Hofman nekorektno i neistinito prikazao predavanje Martina van de Heuvela, stručnjaka za istočnu Europu s Nizozemskog Instituta za međunarodne odnose Clingendael iz Den Haga na otvorenju izložbe u Amsterdamu u organizaciji Zaklade Nizozemska-Hrvatska. Sadržaj teksta toga predavanja⁸¹ pokazuje kako V. Hofman nije razumio tvrdnje Martina van den Heuvela te ih je krivo interpretirao.

Marin Rašica je postavio pitanje može li T. Bičanić prisustvovati sastanku ispred Hrvatske katoličke misije, budući, kako je rekao, misija nije formalno registrirana te bi zbog toga

⁷⁷ INICIJATIVNI ODBOR, **Marin RAŠICA**, Pismo svim hrvatskim udrugama i zakladama u Nizozemskoj, Rotterdam, 23.12.1993., ARHIV SNK, 1993. 251/1.

⁷⁸ **Ivan KANTOCI**, Pismo Petru Jelečaninu, Kapiteinsbuurt 27, 3024 PC Rotterdam, Zevenbergen 15.02.1994. ARHIV I. Kantoci, 1994. 15.02.1994.

⁷⁹ **Petar JELEČANIN**, Pismo Ivanu Kantoci, tajniku SNK, Rotterdam 23.02.1994. ARHIV SNK, 1994. 48/1

⁸⁰ INICIJATIVNI ODBOR, **Petar Jelečanin**, Zapisnik s sjednice hrvatskih udruga/zaklada iz Nizozemske, održane dne 29. siječnja 1994. u Rotterdam-u, u dvorani Larenkamp, Slinge 303, s početkom u 19.45 sati, str. 1-6, ARHIV SNK, 1994. 39/1

⁸¹ **Dr. Martin van den Heuvel**, *Mjesto Hrvatske u novoj Europi*, govor prilikom otvorenja izložbe Hrvati u prostoru i vremenu, prijevod s nizozemskog, ARHIV SNK, 1992. 161/1b

bilo poželjno da misiju predstavlja samo fra Lovro Bosankić. Prisutni su odlučili da T. Bičanić može prisustvovati sastanku.

B. Cerinić je izjavio kako predloženi Statut ne može biti prihvaćen te kako ne može dati povjerenje Radnoj skupini. Predložio je da se izabere nova Radna skupina koja će napraviti novi prijedlog Statuta budući sva ponuđena rješenja u prijedlogu Statuta nisu više relevantna niti bi se o njima trebalo razgovarati. U izradi novog prijedloga Statuta da bi trebalo sudjelovati i Veleposlanstvo u Bruselu.

Zapisničar je zapisao kako su od ovog trenutka, nakon prijedloga *B. Cerinića*, sjednica i tijekom razgovora postali "KAOS", te kako se nazočni na zamolbu zapisničara nisu htjeli držati točaka dnevnog reda nego se je počelo galamiti, derati, upadati u riječi i ometati svaki pokušaj civiliziranog razgovora.

Ivan Kantoci je zatražio potvrđivanje mandata predsjedavajućeg i zapisničara s obzirom da postoje pismeni dopisi hrvatskih organizacija u kojima je izraženo nepovjerenje u Inicijativni odbor i Marina Rašicu pa je potrebno da se mandat predsjedavajućem stoga potvrdi.

Zapisničar je po svom nahođenju u neovjerovljeni zapisnik zapisao kako je *I. Kantoci* predložio i zaželio novog voditelja sjednice jer *I. Kantoci* ima velikih teškoća da sjednicu vodi *M. Rašica* u ime Inicijativnog odbora te dodao kako su on, tj. *I. Kantoci* i njegovi istomišljenici na sjednici u Den Hagu 26.11.1993. izglasali nepovjerenje Inicijativnom odboru, te stoga oni, sudionici na sjednici u Den Hagu (dalje "*Haška frakcija*"), ne uvažavaju legalnost Inicijativnog odbora.

J. Papac je rekao kako bi njima, tj. Haškoj frakciji, trebalo biti poznato tko je ustoličio Inicijativni odbor te kako je svima poznato da u ime Inicijativnog odbora bar do sada sjednice vodi *Marin Rašica*.

Marin Rašica je zatražio da se raspravlja o Statutu.

V. Bulićić je rekao kako ponuđeni Statut ne može biti usvojen jer je previše subjektivan te je predložio izradu novog Statuta jer se o ponuđenom ne treba niti može diskutirati.

Marin Rašica je rekao kako je po njegovoj procjeni na sastanku previše predstavnika što otežava razgovor i donošenje odluka.

M. Cerovečki je izjavila kako ne postoji povjerenje u Inicijativni odbor.

S. Barišić se upitao što mi zapravo radimo ovdje večeras, te predložio da *B. Bošnjaković* napravi novi dnevni red.

F. Matek je rekao kako se rad *Bošnjakovića* i Radne grupe ne mogu usvojiti. Njihov rad i odluke donesene na sastanku u Den Hagu su ilegalni s obzirom na postupak ujedinjenja Hrvata u Nizozemskoj.

M. Petričević i *J. Smolić* su podržali vođenje sjednice od strane *M. Rašice* te predložili da se na dnevni red stavi razgovor o Hrvatskom svjetskom kongresu.

I. Lupi je rekao da ako se večeras ne postigne suglasnost oko ustrojstva i organizacije nove udruge, udruge sa sastanka u Den Hagu će ići dalje s postupkom registracije.

Prema zapisničaru, kamen spoticaja kod 'Haške frakcije' je bio nepriznavanje Inicijativnog odbora.

S. Barišić se upitao tko od nazočnih ima pravo glasovati. Po njegovu mišljenju ostale organizacije se mogu priključiti odlukama iz Den Haga koje su potpuno legitimne.

Fra Lovro Bosankić je uvjerenja kako bi Hrvatska katolička misija trebala ostati neutralna i ne učlanjivati se u punopravno članstvo nijedne Udruge. Trebala bi se ograničiti samo na davanje savjeta i biti u dobrom odnosu prema svim udrugama i zakladama.

B. Vuković je rekao kako je Inicijativni odbor forsirao neke ideje koje uopće nisu ostvarive. U budućoj udruzi ne bi smjelo biti mjesta političkim strankama.

V. Bulićić je odgovorio kako 'Haška frakcija' nema nikakvo pravo svari uzorpirati i sebi prisvajati te upozorio kako oni nisu nadvlast.

J. Papac je rekao da ako 'Haška frakcija' i dalje nastavi omalovažavati i vrijeđati Inicijativni odbor, bolje bi bilo svima spakovati se i otići kući. Iznio je mišljenje kako su se oni u Den Hagu o svemu već dogovorili a ovdje su samo radi formalnosti.

M. Rašica je rekao kako je glavni cilj Inicijativnog odbora rad na ujedinje nju svih hrvatskih udruga u Nizozemskoj. Ukoliko ne bude istinske volje, izrazio je bojazan kako će doći do razjedinjenosti. Statut Hrvatskog svjetskog kongresa bi trebao poslužiti kao okosnica pri izradi Statuta. Pri tome bi trebalo skrenuti pozornost na ciljeve udruge i strukturu HSK. Izjavio je kako je mandat za sazivanje i organiziranje sjednica dan Inicijativnom odboru. Inicijativni odbor je legaliziran i ustoličen voljom hrvatskog Veleposlanika Vranyczany-Dobrinovića. Odluke donijete na sjednici u Den Hagu su nedopustive a vladanje štetno jer unosi nemir i razdor u već ionako djelomično podjeljenu hrvatsku dijasporu u Nizozemskoj. Odluke su u Den Hagu donešene bez suglasnosti i međusobnog dogovora drugih udruga. Ovo sjednicu su, naglasio je, zajedno sazvali Inicijativni odbor i Radna skupina legalno i suodgovorno. Ako 'Haška frakcija' hoće dalje raditi sama, rekao je, neka oni to onda izričito priopće, i to ovdje i otvoreno, nek svi to znaju.

I. Lupi je postavio pitanje *M. Rašici* kakve su njegove namjere glede ponuđenog Statuta nove udruge.

M. Rašica je odgovorio da ako 'Haška frakcija' misli da su njihov rad i odluke donesene u Den Hagu 26.11.1993. jedino pravo rješenje, onda se mi nemamo više što dogovarati, jer je to onda svršen čin.

I. Kantoci je rekao kako treba tražiti kompromis. Legalitet i mandat povjeren članovima Inicijativnog odbora od strane Veleposlanstva Republike Hrvatske Janka Vranyczany-Dobrinovića članovi Inicijativnog odbora nisu stavili u službu hrvatskih organizacija u Nizozemskoj već su osobnim interesima i težnjom za moći i sam legalitet i mandat koristili u suprotne svrhe. Taj legalitet i mandat povjeren je, rekao je, svojevremeno i predstavniku Zaklade Nizozemska-Hrvatska jer je predstavniku Zaklade Nizozemska-Hrvatska od strane Veleposlanstva uručen poziv za sudjelovanje u radu Inicijativnog odbora. No od strane Inicijativnog odbora, posebno Marina Rašice onemogućavano je da predstavnik Zaklade Nizozemska-Hrvatska sudjeluje u radu Inicijativnog odbora te da se od tog i takovog Inicijativnog odbora Zaklada Nizozemska-Hrvatska distancirala o čemu je pismeno obaviješteno Veleposlanstvo Republike Hrvatske i Inicijativni odbor kao i sve hrvatske udruge u Nizozemskoj. Budući je mandat od strane Veleposlanika dat u dobroj vjeri a da je u stvarnosti korišten neodgovorno i na štetu mandataru i hrvatskih udruga došlo se u krizu nepovjerenja.⁸²

Zapisničar P. Jelečanin intervent *I. Kantocija* u neovjerenom zapisniku složio je kako je njemu orgovaralo, te je zapisao kako je *I. Kantoci* rekao da je *J. Papac* njemu potpuno neprihvatljiv kao član Inicijativnog odbora jer da je *J. Papac* kriv što *I. Kantoci* svojevremeno nije biran u Inicijativni odbor. Uz to je dodao kako je nakon primjedbe *I. Kantocija* nastao još veći 'KAOS' te kako je postignut mukotrpan dogovor oko male pauze i pokušaja da se postigne bar nekakav dogovor.⁸³

B. Bošnjaković je pozvao sve prisutne na razumijevanje i voljnost k ujedinjenju. Naglasio je kako je moguće da su u prošlosti napravljene, obostrano, mnoge greške. Radna grupa je izradila ovaj prijedlog Statuta koji je usvojen na sastanku u Den Hagu. Sjednica u den Hagu je bila možda greška, rekao je, ali mi nismo dobili nikakvih primjedbi glede sazivanja te sjednice, pa možemo reći da su greške rađene obostrano. Očito je da imamo različite poglede kako bi se trebali ujediniti. Mi nemamo iluzija da ćemo se sto-posto usaglasiti, rekao je. Trebalo bi dakle tražiti konsenzus pa makar i naše želje ne budu potpuno ostvarene. Možda smo i mi previše tražili, možda bi naša htijenja trebala biti manje ambiciozna. Upitao se da li je korisno i dopustivo da i političke stranke budu sudionice u stvaranju buduće udruge, i ako da, kako bi to trebalo riješiti u praksi.

⁸² **Ivan KANTOCI**, Pismo Petru Jelečaninu, Kapiteinsbuurt 27, 3024 PC Rotterdam, Zevenbergen 15.02.1994.

ARHIV I. Kantoci, 1994. 15.02.1994.

⁸³ **INICIJATIVNI ODBOR, Petar Jelečanin**, Zapisnik s sjednice hrvatskih udruga/zaklada iz Nizozemske,

održane dne 29. siječnja 1994. u Rotterdam-u, u dvorani Larenkamp, Slinge 303, s početkom u 19.45 sati, str. 4
ARHIV SNK, 1994. 39/1

M. Rašica je predložio da se u buduću udrugu bira po jednog člana iz svake udruge ili zaklade te dva člana iz Inicijativnog odbora.

J. Papac je izjavio kako bi bilo poželjno susresti se drugi puta i na drugome mjestu, u mirnijem ambijentu gdje bi se s manje prisutnih pokušalo naći prikladno rješenje. To bi mogao biti Inicijativni odbor i Radna skupina s jednim predstavnikom svake udruge i zaklade. Smatra, rekao je, kako u budućoj udruzi svoje mjesto imaju i političke stranke jer ionako neki se više bave politikom nego HDZ.

I. Kantoci je rekao kako ne razumije zašto se Hrvati u Nizozemskoj organiziraju na temelju političkih stranaka, političkih programa stranaka u domovini, na ideološkim temeljima, kada se politika tih stranaka vodi u domovini i u Hrvatskom Saboru. No, rekao je, nije na njemu da prosuđuje razloge zbog kojih se pojedinci udružuju također i na tim temeljima, što je na kraju krajeva njihova sloboda. Rekao je kako je za njega kriterij plodan i koristan rad na dobrobit građana Republike Hrvatske u Nizozemskoj i Republike Hrvatske te da što se njega osobno tiče da ako bi bilo devet takvih plodnih i korisnih organizacija HDZ-a da bi po njemu sve trebale imati mjesto u udruženju hrvatskih organizacija u Nizozemskoj.

B. Bošnjaković je rekao da je on protiv učešća članova iz političkih stranaka u novoj udruzi.

M. Rašica je primjetio kako se čini da je 'Haška frakcija' već odlučila na sjednici u Den Hagu, tko sve smije sudjelovati u stvaranju nove, krovne udruge. Upitao se, s obzirom na već broj Hrvatskih kulturnih zajednica, koga i koliko njih bi onda trebalo birati.

V. Buličić se zapitao zašto nas mora biti manje te zašto se osporava izbor HDZ članova. Mi želimo stvoriti nešto, rekao je, što bi bilo sposobno graditi mostove prema Hrvatskoj tako i prema Nizozemskoj te tako raditi svrsishodnije i učinkovitije u korist Hrvatske i njenog ugleda u svijetu.

I. Lupi je izjavio kako se od odluka donijetih u Den Hagu ne može odustati.

B. Bošnjaković je rekao kako je u Den Hagu izražena bojazan oko dominacije neke organizacije, prije svega HDZ, nad budućom udrugom, što bi vodilo natrag u stare jugo-strukture. Nećemo nikad više nikakvih centralnih komiteta, rekao je.

F. Matek je upitao, zašto bi bila potrebna jedna krovna udruga ako svi ne bi u njoj mogli su sudjelovati. Svaka udruga, pa i HDZ mora imati pravo sudjelovanja, rekao je, pri stvaranju i u članstvu nove udruge.

V. Buličić je rekao da ako se stvori nova udruga, u njoj neće biti nikakvog dominiranja jer će ona biti demokratski ustrojena te mora biti djelotvorna. Naglasio je kako se nitko ne treba bojati HDZ-a.

J. Smolić je zatražio usredotočiti pažnju na Hrvatski svjetski kongres koji bi trebao biti uzor i primjer pri stvaranju nove udruge i novog Statuta.

M. Petričević je upitao zašto neki od prisutnih imaju tako puno teškoća s političkim strankama, posebno HDZ-om. Rekao je kako neka gospoda prije nisu nikada imala nikakvih muka niti teškoća s jugo-partijama, dapače, rekao je.

S. Barišić je pozvao na rad te kako se ne treba bojati HDZ-a. Predložio je da se HDZ Rotterdam i Amsterdam spoje i delegiraju jednog člana. Ako ogranci HDZ imaju teškoća s novom udrugom neka otvoreno kažu. Osim toga, rekao je, i Veleposlanik Vranyczany-Dobrinović je bio protiv sudjelovanja stranaka pri stvaranju i u članstvu nove udruge.

M. Cerovečki se upitala kakva se organizacija zapravo želi. Dok neki tvrde kako su mnogi ovdje prisutni Jugoslaveni, a oni su pravi Hrvati neće doći nikad do sporazuma niti ujedinjenja.

B. Vuković je izjavio kako je u Den Hagu donijeta odluka da u novoosnovanoj udruzi neće biti nikakve politike.

Nada van Eijk-Curač je ustvrdila da prisutni vode politiku a ne humanitarni posao kao njezina udruga koja se ne želi miješati u politiku. Rekla je kako radije radi s Nizozemcima nego s Hrvatima.

B. Cerinić je rekao da bi rado čuo potvrđeno ako Veleposlanik želi da političke stranke ne sudjeluju ili ne smiju sudjelovati u stvaranju nove udruge.

M. Rašica je ustvrdio, upravo suprotno. Veleposlanstvo je sugeriralo da udruge s političkim imenom kao HDZ, HSLS, HDS, trebaju sudjelovati u novoj udruzi, jer one na ovom tlu nisu doslovno političke stranke.

I. Kantoci je predložio da se sazove novi sastanak te da se o svemu ponovno razgovara, što vrijedi i za političke stranke.

B. Bošnjaković je predložio da svaka udruga i zaklada pošalje po jednog predstavnika, što isto vrijedi i za političke stranke.

I. Kantoci je predložio da slijedeći sastanak sazovu *M. Rašica* i *B. Bošnjaković* u osobno ime. Također je predložio da se 'Haška frakcija' na čelu s *B. Bošnjakovićem* susretne i da o svemu još porazgovaraju.

M. Rašica je predložio da Inicijativni odbor formalno delegira organizaciju s pozivima za slijedeću sjednicu *B. Bošnjakoviću* i *M. Rašici*, kako bi forma i svi prisutni bili zadovoljni. Na kraju je je svim prisutnima podijelio organizacijsku skicu osnivanja udruge, kako je vidi i shvaća Inicijativni odbor.

Na kraju je prihvaćen prijedlog održavanja slijedeće sjednice zakazane za 5.03.1994. o čemu će svi prisutni biti naknadno pismeno obaviješteni.⁸⁴

15. Kraj Inicijativnog odbora i neuspjeh inicijative oko udruživanja hrvatskih udruga

Inicijativni odbor je svoj posljednji dopis hrvatskim udrugama u Nizozemskoj poslao 12.02.1994. Bio je to poziv na sastanak s temom udruživanja udruga koji se trebao održati 5.03.1994. u Rosmalenu, Oude Baan 1.

Svrha sastanka, kako je nevedeno u pozivu bila je, dogovor glede osnovnih principa Udruge i njenih statuta. Voditelj sastanka će se odrediti na početku sastanka. Sastanku može prisustvovati samo po jedan predstavnik svake udruge te se više od jednog predstavnika ovaj puta neće pripustiti sastanku, stajalo je u pozivu. Uz predstavnike udruga, sastanku će prisustvovati po jedan član Inicijativnog odbora i Radne skupine za nacrt statuta te *Boris Grigić*, savjetnik Veleposlanstva iz Brüssela. Na kraju poziva udruge se obavještavaju o pismenoj prepisci između člana Inicijativnog odbora *M. Rašice* i člana Radne skupine *B. Bošnjaković* o sazivanju i vođenju sastanka. Kopije pisama su bile priložene pozivu koji je u ime Inicijativnog odbora potpisao *M. Rašica* i završio riječima kako se nadaju da će se svaka udruga predstaviti na zakazanom sastanku.⁸⁵

Dr. Branko Bošnjaković je u svom pismu od 7.02.1994. upućenom *Marinu Rašici* sažeo zaključke njihova telefonskog razgovora od 3.02.1994. povodom "draft" pisma koje je Inicijativni odbor poslao udrugama. Po mišljenju *B. Bošnjakovića* prijedlog poziva nije u skladu s dogovorom postignutim 28.01.1994. u Rotterdamu, prema kojem su sastanak 5.03.1994. trebali sazvati g. *Rašica* i g. *Bošnjaković* a titre personnel. Javio mu je kako je upozoren sa strane organizacija koje su se udružile 25.11.1993. u Den Hagu, da takav način sazivanja ne samo da nije u skladu s postignutim dogovorom, nego nije uopće prihvatljiva osnova za vođenje jednog pregovaračkog skupa. Zamolio ga je da prenese ovo stanovište organizacijama i osobama s

⁸⁴ INICIJATIVNI ODBOR, *Petar Jelečanin*, Zapisnik s sjednice hrvatskih udruga/zaklada iz Nizozemske, održane dne 29. siječnja 1994. u Rotterdam-u, u dvorani Larenkamp, Slinge 303, s početkom u 19.45 sati, str. 1-6, ARHIV SNK, 1994. 39/1

⁸⁵ INICIJATIVNI ODBOR, *Marin RAŠICA*, Udruživanje Udruga, pismo svim hrvatskim udrugama i zakladama u Nizozemskoj, Rotterdam, 12.02.1994., ARHIV SNK, 1994. 39/1.

kojima se konzultirao, te da prihvati ono što je većinski dogovoreno u Rotterdamu, bez obzira na to da li se to jednoj ili drugoj osobi na bilo kojoj strane ne sviđa, te pozvao da zajedno sazovu pregovaračku sjednicu i usklade dnevni red, gdje će svaka postojeća udruga poslati samo po jednog predstavnika.⁸⁶

Marin Rašica u svojem pismenom odgovoru B. Bošnjakoviću od 10.02.1994. komentira njegovo pismo te piše kako je njegova ponuda da Inicijativni odbor delegira sazivanje i pripremu sastanka a titre personnel g. M. Rašici i B. Bošnjakoviću grubo odbijena od strane I. Marina i I. Lupija te je time sazivanje sastanka za 5.03.1994. došlo u pitanje. Za volju zajedništva te u u interesu domovine kao i Hrvata u Nizozemskoj, piše, napravio je i potvrdio od ostalih članova Inicijativnog odbora, kompromisni poziv za dotični sastanak. Taj potez od strane Inicijativnog odbora mu se čini fair s obzirom na uvrede i provokacije. Osim toga nada se da su organizacije koje su se udružile 26.11.1993. zastavile proces udruživanja na poticaj Veleposlanstva u iščekivanju svekolikog udruživanja, te se nada da B. Bošnjaković ne želi staviti Hrvate Nizozemske i Hrvatsko Veleposlanstvo pred gotov čin, tj. definitivno sankcionirati dijeljenje. U tim okolnostima, potvrđuje još jedanput, uzevši u obzir integritet i autoritet Hrvatskog Veleposlanstva u osobi veleposlanika Vranyczany-Dobrinovića, koji je imenovao članove Inicijativnog odbora i dao im u mandat INICIJATIVU ZA UDRUŽIVANJE SVIH UDRUGA U NIZOZEMSKOJ, što su, piše, svi do sada već shvatili, pa poručuje kako ne dolazi u obzir nikakvo daljnje prekrjanje poziva kao što bi Vi to htjeli, piše u pismu, te naglašava kako je to i mišljenje ostalih članova Inicijativnog odbora.

Potvrđuje također, kako nakon svega navedenog on ni osobno ne želi stajati zajedno s B. Bošnjakovićem iza tog poziva, jer da se to kosi s njegovom savješću te ugrožava njegov osobni integritet te će radije pružiti Hrvatskoj i Hrvatima ono što može i iza čega može stajati. Skupina "26. studenog" nije stekla njegovo povjerenje i simpatije te zaključuje kako smatra da je Bošnjakovićovo inzistiranje sada konačno i definitivno postalo kontraproduktivno, te da vodi ravno k razdvajanju. Savjetovao mu je da o svemu dobro razmisli te da na udruge 26. studenog pozitivno i pomirbeno utječe kako bi pristupile sastanku 5.03.1994. jer da će u protivnom neminovno doći do razdvajanja, koje je, po njegovu mišljenju neshvatljivo za malu zemlju i isto tako malu zajednicu (koje li lijepe riječi, piše) u Nizozemskoj, zaključio je.⁸⁷

Dr. Branko Bošnjaković obavijestio je pismeno Marina Rašicu u svojem pismu od 4.03.1994. kako je obaviješten da se velik broj hrvatskih organizacija ne želi odazvati njegovu pozivu u Rosmalen. Također mu javlja kako je nakon gotovo 10 mjeseci rada na pripremanju statuta za krovnu udruhu hrvatskih organizacija u Nizozemskoj, došao do osobnog zaključka da vrijeme i duhovi trenutačno nisu zreli da se nađe zajednički nazivnik za suradnju. Prijedlog statuta je svim organizacijama već pola godine na raspolaganju, ali, konstatira u pismu, nema očito ni volje ni načina sa se o njima raspravi sadržajno i prema demokratskim pravilima. Smatra kako je Radna skupina odigrala svoju ulogu, te mu javlja kako se iz nje kao predsjednik i član povlači, čime otpada razlog njegove prisutnosti na krnjem sastanku zakazanom za 5.03.1994. u Rosmalenu. Zahvalio se članovima Radne skupine za pripremu statuta na povjerenju i suradnji kao i svima onima koji su pokazali dobru volju za stvaran razgovor.⁸⁸

⁸⁶ **INICIJATIVNI ODBOR, Marin RAŠICA**, Udruživanje Udruga, pismo svim hrvatskim udrugama i zakladama u Nizozemskoj, Rotterdam, 12.02.1994., Prilog, *Kopija telefax-pisma Dr. Branka Bošnjakovića g. M. arinu Rašici, Den Haag 7.02.1994.*, ARHIV SNK, 1994. 39/1.

⁸⁷ **INICIJATIVNI ODBOR, Marin RAŠICA**, Udruživanje Udruga, pismo svim hrvatskim udrugama i zakladama u Nizozemskoj, Rotterdam, 12.02.1994., Prilog, *Kopija telefax-pisma Marina Rašica g. Branku Bošnjakoviću, Rotterdam 10.02.1994.*, ARHIV SNK, 1994. 39/1.

⁸⁸ **Dr. Branko BOŠNJAKOVIĆ**, pismo-telefax Marinu Rašici, Den Haag 4.03.1994., ARHIV SNK, 1994. 57/1

Nakon toga, od Inicijativnog odbora kod hrvatskih udruga i zaklada u Nizozemskoj glasa više nije čuti bilo.

B. Osnutak podružnice Hrvatskog svjetskog kongresa za Nizozemsku

Marin Rašica, Josip Papac i Frane Matek, članovi ogranka HDZ-a Rotterdam, te *Joso Smolić*, član ogranka HDZ-a Amsterdam zajedno sa *Stjepanom Veselićem* iz HKZ Rotterdam i *Sonje Mantoua-Tomić* iz HKZ Amsterdam a u dogovoru s glavnim tajništvom HSK u Švicarskoj, pristupili su nakon toga krajem ožujka 1994. osnivanju podružnice Hrvatskog svjetskog kongresa za Nizozemsku kojeg su članovima mogle postati pravne osobe s punopravnom nadležnošću, prijavljene u Nizozemskoj.

Hrvatski svjetski kongres sa sjedištem u New Yorku i uredom u Zagrebu preko glavnog tajnika *fra Šimuna Šite Čorića* u Švicarskoj poslao je tajniku privremenog koordinacionog odbora HSK za Nizozemsku *Josi Smoliću* upute o osnivanju podružnice. Joso Smolić je organizirao Predkonvenciju koja se održala 8.04.1994. u Rotterdamu, Slinge 303.⁸⁹

Osnivačka konvencija podružnice održana je 29.04.1994. U upravni odbor izabrani su *Marin Rašica* u funkciji predsjednika, *Joso Smolić* u funkciji tajnika, *Frane Matek* u funkciji blagajnika, *Sonja Mantoua-Tomić* u funkciji podtajnika, *Josip Papac* u funkciji člana i *Stjepan Veselić* u funkciji člana.

Registracija podružnice izvršena je 4.01.1995. kod bilježnika mr Nicolaas Kloostermana u Schiedamu, preko asistenta bilježnika, gđe. Barbare Lasime Campbell-van Reenen.⁹⁰

B. Inicijativa za osnivanje "Platforme hrvatskih organizacija" i njena obustava

Ne mireći se propuštanjem mogućnosti i prilika koje se 'povezanim' hrvatskim organizacijama pružaju u Nizozemskoj u ostvarivanju zajedničkih interesa, Zaklada Nizozemska-Hrvatska iz Zevenbergena, Zaklada Prijatelji Hrvatske iz Den Haga i Zaklada Glagol iz Amsterdama, pokrenuli su 29.04.1996. inicijativu s ciljem osnivanja zajedničke predstavničke organizacije. Pismom od 29.04.1996. upućenim svim hrvatskim udrugama i organizacija pozvali su da se priključe ovoj inicijativi, da je podrže te konstruktivno sudjeluju u raspravi i donošenju odluka s ciljem osnivanja Platforme te ih pozvale na radni sastanak u Rotterdam zakazan za 3.05.1996. Inicijativa je za polazište uzela prijedlog Statuta na čijem su stvaranju sudjelovale tijekom 1993. sve tada postojeće hrvatske organizacije u Nizozemskoj, a koji je podržan od većine hrvatskih organizacija na skupu u Den Hagu 26.11.1993. te postignutih dogovora među zainteresiranima.⁹¹

Na radnom sastanku 3.05.1996. u Rotterdamu su se sastali predstavnici inicijatora i donijeli prijedlog odluke o osnivanju predstavničke organizacije te prijedlog odluke na usvajanje upravnim odborima hrvatskih udruga i organizacija na ratifikaciju. U pismu od 4.05.1996. informirali su sve udruge i zaklade o usvajanju prijedloga statuta te prijedloga odluke o osnivanju Platforme hrvatskih organizacija te ih pozvali na donošenje odluke u njihovim

⁸⁹ **TAJNIŠTVO PRIVREMENOG KOORDINACIONOG ODBORA HSK-A ZA NIZOZEMSKU**, Joso Smolić, poziv za Predkonvenciju 8.04.1994., Leusden, 31.03.1994. ARHIV SNK, 1994. 80/1

⁹⁰ **Van der Valk – Bonga & Partners Notarissen**, Schiedam, Afschrift ener akte, houdende oprichting van: de vereniging, genaamd: Kroatisch Wereld Congres, afdeling Nederland gevestigd te Rotterdam, 4 januari 1995., ARHIV SNK, 1995. 122/1.

⁹¹ **PLATFORMA HRVATSKIH ORGANIZACIJA U OSNIVANJU**, I. Kantoci, pismo hrvatskim udrugama i organizacijama u Nizozemskoj o inicijativi i poziv na sastanak, Zevenbergen, 29.04.1996., ARHIV SNK., 1996. 103/1.

upravnim odborima o prihvaćanju odnosno ratifikaciji prijedloga odluke o osnivanju Platforme hrvatskih organizacija. Po ratifikaciji najmanje tri upravna odbora, napisali su, odluka bi stupila na snagu. Predočili su im prednost zajedničkog nastupa u jednostavnijem dobivanju u subsidija, boljoj suradnji i izrazitijem nastupu prema nizozemskim organima i institucijama kada to zatraži zajednički interes. S obzirom na postojanje i djelovanje Podružnice HSK-a za Nizozemsku kao specifične organizacije, predlažu da se međusobnom otovorenošću i dogovorom teži usklađivanju zajedničkih interesa i suradnji. Pristup u Platformu hrvatskih organizacija, napisali su, bio bi moguć svim hrvatskim organizacijama ukoliko su pravni subjekt u Nizozemskoj, koje prihvaćaju ciljeve udruženja i djelotvorno se žele uključiti u aktivnosti. Učlanjenje bi iznosilo f 200,--. Informirali su kako su prisutni na sastanku izabrali privremeni upravni odbor kojeg čine **drs. Ivan Kantoci, drs. Nikola Rašić i Boris Vuković** te kako će taj odbor po primitku najmanje tri pozitivna odgovora upravnih odbora pristupiti registraciji Platforme, poslao obavijest o osnutku i poziv na učlanjenje zainteresiranima te sazvao Sabor učlanjenih organizacija za 14.06.1996. Na sastanku Sabora izabralo bi se definitivno rukovodstvo i tijela udruženja s mandatom prema usvojenom Statutu. Javili su također kako Hrvatska katolička misija u Nizozemskoj podupire osnivanje Platforme. Zamolili su da odgovor na priloženom obrascu prime u što kraćem roku. Pismu su priložili Izmjene u prijedlogu statuta te Obrazac odluke o osnivanju Platforme hrvatskih organizacija.⁹²

Do 19.06.1996. nije došlo do ostvarenja Inicijative pa je privremeni upravni odbor Inicijativu o osnivanju Platforme hrvatskih organizacija obustavio i to u svom pismu od 19.06.1996. javio hrvatskim udrugama i organizacijama. U istom pismu privremeni upravni odbor obavještava kako je u međuvremenu došlo do konsolidiranja nezadovoljavajućeg stanja u Podružnici HSK-a Nizozemske, što je i bio, kako su napisali, jedan od uzroka poduzimanja inicijative, te su time nastali uvjeti koji pružaju mogućnost ostvarenja ciljeva zainteresiranim organizacijama.⁹³

C. Djelovanje i prestanak rada Podružnice HSK-a za Nizozemsku i nekih ostalih hrvatskih udruga i zaklada

Marin Rašica, Frane Matek, Sonja Mantoua-Tomić, Josip Papac, i Stjepan Veselić, napustili su funkcije u upravnom odboru Podružnice HSK-a izborom novog Izvršnog odbora na 1. izbornoj Konvenciji održanoj 15.06.1996. u Rotterdamu. U Podružnici HSK-a za Nizozemsku se u međuvremenu učlanilo 14 hrvatskih udruga i zaklada. Na 1. izbornoj Konvenciji prisustvovalo je 12 članica. U novi Izvršni odbor izabrani su: **Petar Opić** u funkciji predsjednika, **Joso Smolić** u funkciji tajnika, **Ivica Barišić** u funkciji poddajnika, **Ivan Kantoci** u funkciji člana, **Ante Marin** u funkciji blagajnika, **Nada van Eijk-Curać** u funkciji podpredsjednika i **Nenad Jelovčić** u funkciji člana.

Također su izabrani predsjedatelji Radnih odbora: **Nada van Eijk-Curać** za financije, **gosp. Kurdija** za investicije, **Zvonko Opić** za promidbu i informiranje, **Davor Čukman** za mladež, **Ivan Kantoci** za školstvo i kulturu, **Stjepan Barišić** za šport. U Nadzorni odbor za riznicu izabrani su: **Mirko Petričević, Ivan Cerinić i Marija Jukojević.**

⁹² **PLATFORMA HRVATSKIH ORGANIZACIJA U OSNIVANJU, I. Kantoci**, Pismo hrvatskim udrugama i organizacijama u Nizozemskoj s prijedlogom odluke o osnivanju Platforme hrvatskih organizacija, Zevenbergen, 4.05.1996., ARHIV SNK., 1996. 108/1.

⁹³ **PLATFORMA HRVATSKIH ORGANIZACIJA U OSNIVANJU, I. Kantoci**, Pismo hrvatskim udrugama i organizacijama u Nizozemskoj o obustavljanju Inicijative osnivanja Platforme hrvatskih organizacija, Zevenbergen, 19.05.1996., ARHIV SNK., 1996. 154/1.

Izornoj Konvenciji Podružnice prisustvovala su sljedeće članice: **HKZ Amsterdam, HKZ Roosmalen, HKZ Rotterdam, HKZ Veenendal, HZ Rijnmond Rotterdam, HDZ Amsterdam, HDZ Rotterdam, HKDU Rotterdam, Sportska Zajdnica Croatia Rotterdam, Zaklada Hrvatski Dom Amsterdam, Zaklada Nizozemska-Hrvatska Zevenbergen, Zaklada Prijatelji Hrvatske Den Haag**. Dvije članice bile su odsutne: **HKZ Vlissingen i Zaklada Skupa smo jaci za Hrvatsku Vlaardingen**.⁹⁴

S vremenom, nezadovoljne radom i atmosferom u Podružnici neke od članica te članovi Izvršnog i Radnih odbora zahvalili su na članstvu i otkazali funkcije. 23.03.1997. na članstvu se zahvaljuje Zaklada Nizozemska-Hrvatska obrazloživši svoj korak time što Izvršni odbor Podružnice HSK za Nizozemsku nije učinio kvalitetnija poboljšanja u ostvarivanju ciljeva i interesa Zaklade Nizozemska-Hrvatska te da na temelju sadašnje situacije HSK Zaklada ne može naći opravdanje za ulaganja u vremenu i novcu u Podružnicu u budućnosti.⁹⁵ S istim datumom, član Zaklade Nizozemska-Hrvatska, Ivan Kantoci, dao je otkaz na funkciju Izvršnog odbora Podružnice, na funkciju predsjedatelja radnog odbora za kulturu i školstvo te na funkciju glavnog i odgovornog urednika 'Hrvatskog glasa', glasila Podružnice.⁹⁶

1999. godine dolazi do promjena u Izvršnom odboru Podružnice. 6.01.1999. uslijed smrti prestaje aktivnost Josipu Papac a 4.06.1999. funkcije prestaju Josi Smoliću, Nadi van Eijk-Curać i Ivanu Barišić. S tim datumom u Izvršnom odboru preuzimaju funkcije **Ines Stanić** na funkciji tajnika, **Mirko Petričević** na funkciji zamjenika blagajnika, **Ivan Cerinić** na funkciji predsjednika, **Marija Cerinić-Borovina** na funkciji člana i **Čedo Paić** na funkciji člana.

2002., 6. 10. Izvršni odbor napušta Petar Opić.

2005., 31.12. odlukom Konvencije/Izvršnog odbora ukinuta je Podružnica HSK za Nizozemsku. S tim danom prestale su funkcije Ivanu Cerinić, Ines Stanić, Mirku Petričević, Mariji Cerinić-Borovina i Čedi Paiću. U Kamer van Koophandel za Rotterdam navodi se kako je 7.04.2006. registrirano da je ukinuta pravna osoba (Kroatisch Wereld Congres, Afdeling Nederland Rotterdam) prestala postojati. Kao osobe koje čuvaju knjige i ostavštinu navode se Ines Stanić i Ante Marin.⁹⁷

Aktivnosti i djelovanje Podružnice HSK-a u Nizozemsku bilo bi vrijedno u dogledno vrijeme istražiti a rezultate tih istraživanja objaviti.

Još veći prioritet u istraživanjima trebalo bi dati aktivnostima i djelovanju svih ostali udruga, zaklada i hrvatskih organizacija u Nizozemskoj od kojih su neke prestale djelovati a druge djeluju i dalje, kako bi na vidjelo došli svi oni rezultati i postignuća u koje je svoj rad, vrijeme i novac, uložio vrlo velik broj Hrvata u Nizozemskoj.

Prestale su, koliko je poznato, djelovati sljedeće udruge i zaklade:

⁹⁴ **HSK NL, Joso SMOLIĆ**, Zapisnik izborne konvencije HSK u Nizozemskoj 15.06.1996. u dvorani Larenkamp, Rotterdam, ARHIV HSK NL, 1996, 19.06.1996.

⁹⁵ **SNK, Ante DOŠEN, Ivan KANTOCI**, Odgovor na pismo od 6.11.1996. i davanje na znanje odluke o zahvali na članstvo u 'Kroatisch Wereld Congresd, afdeling Nederland', Zevenbergen, 23.03.1997., ARHIV SNK, 1997. 45/2

⁹⁶ **Ivan KANTOCI**, Otkaz na funkciju člana Izvršnog odbora HSK Nizozemske, na funkciju predsjedatelja radnog odbora za kulturu i školstvo, na funkciju glavnog i odgovornog urednika 'Hrvatskog glasa', Zevenbergen 23.03.1997., ARHIV SNK, 1997. 45/2.

⁹⁷ **Uittreksels uit het handelsregister Woerden, 2.4.2011.**, ARHIV, PRILOZI ZA POVIJEST HRVATA U NIZOZEMSKOJ, 2011. 24/1a

1. Kroatische Kulturele Vereniging Alkmaar (HKZ Alkmaar) 13.10.1992.
2. Kroatische Vereniging Rotterdam 1.01.1995.
3. Stichting Opbouw Benelux-Kroatie (SOBEK) Rotterdam, 21.12.1995.
4. Stichting Kroatische scholen in Nederland voor aanvullend onderwijs in Kroatische taal, 25.11.1996.
5. Kroatische Vereniging Vukovar Alphen an den Rijn, 1.12.2000.
6. Kroatische Kulturele Vereniging Geleen, (HKZ Geleen), 19.08.2002.
7. Kroatische Kulturele Vereniging Rotterdam (HKZ Rotterdam) 5.02.2004
8. Kroatische Culturele Vereniging Amsterdam (HKZ Amsterdam) 15.02.2005
9. Nieuwe Kroatische Culturele Vereniging Amsterdam, 27.02.2005.
10. Kroatisch Wereld Congres, Afdeling Nederland Rotterdam, 31.12.2005.
11. Hrvatska Demokratska Zajednica Sjeverna Nizozemska Enkhuizen, 14.06.2006.
12. Stichting Kroatische radio, Rotterdam, 1.01.2010.
13. Vereniging Hrvatska Demokratska Zajednica – Ogranak Amsterdam, 21.06.2010.
14. Stichting Stepinac Kardinal Kroatië-Huis Amsterdam, 31.10.2010.

Ostale su djelovati i djeluju slijedeće udruge i zaklade:

1. Vereniging Hrvatska Demokratska Zajednica ogranak Nizozemska/
Kroatische Democratische Unie, Afd. Nederland, Rotterdam, od 2.02.1991.
2. Stichting Nederland-Kroatië, Leiden, od 3.09.1991.
3. Stichting Vrienden van Kroatië, Den Haag, od 25.10.1991.
4. Kroatische Culturele Vereniging Rosmalen, od 1.12.1991.
5. Kroatische Kulturele Vereniging Venendaal e.o. od 27.02.1994.
6. Kroatische Vereniging Rijnmond Rotterdam, od 15.05.1995.
7. Stichting Kroatische Vrouw Rotterdam, od 7.07.1995.
8. Zaklada Glagol Amsterdam, od 1996.
8. Kroatische Vereniging "Kralj Tomislav" Gelderland, Arnhem, od 5.02.2001.
9. Stichting Schoolbank Emmen, od 17.05.2002.

Uz udruge i zaklade u Nizozemskoj djeluju:

- Hrvatska katolička župa sv. Nikole Tavelića, prije toga Hrvatska katolička misija, Rotterdam, od 13.03.1971.
- Hrvatska dopunska škola "August Šenoa" Rotterdam, od 27.10.1990.
- Hrvatska dopunska škola "Ivan Gundulić" Amsterdam, od 1992.
- Veleposlanstvo Republike Hrvatske, Den Haag, od 6.12.1995.

III. Zaključak

Veće grupe Hrvata dolaze u Nizozemsku organizirano nakon 1920. gdje rade u rudnicima Južnog Limburga do 1936. Nakon II. sv. rata, 1950. dolaze ponovno, prvo u Limburške rudnike a kasnije 1970. u velikom broju na rad u metalsku industriju i brodogradnju gdje ih se najviše zapošljava u gradovima Rotterdam i Amsterdam. Uz ta dva grada Hrvati također žive i rade i u ostalim gradovima, Den Haagu i Utrechtu. Statistički podaci govore da 2002. godine u Nizozemskoj živi 7400 Hrvata, od čega 4700 prve generacije i 2700 druge generacije ne računajući Hrvate iz Bosne i Hercegovine koji su u velikom broju došli u Nizozemsku nakon 1992. kao izbjeglice i ovdje se zadržali.

Pod utjecajem ideološkog sistema SFRJ u Nizozemskoj su između 1970. i 1990. osnovana udruženja građana SFRJ a koja su bila u sastavu “*Saveza jugoslovenskih udruženja u Holandiji*” i pod budnim okom Ambasade SFRJ u Den Hagu. Većina Hrvata, zbog neprihvatanja ideološkog sistema, nevoljko se odnosila prema režimskim udruženjima. Najveći broj Hrvata uključio se u aktivnosti Hrvatske katoličke misije u Rotterdamu osnovane 13.03.1971. od strane Biskupske konferencije SFRJ. Na Hrvate koji su se aktivno uključili u aktivnosti misije vršio se pritisak preko partijskih organa u radnim organizacijama u kojima su bili zaposleni.

Samoorganiziranje Hrvata u Nizozemskoj započelo je 1991. te je prolazilo i prolazi kroz proces u kojem se uočavaju slijedeće činjenice:

- Samoorganiziranjem Hrvata u Nizozemskoj od 1991. osnovane su 22 hrvatske udruge i zaklade koje su registrirane kao pravne osobe s različitim ciljevima djelovanja. Među njima su i ogranci političkih stranaka iz Hrvatske koji su osnovani s namjerom političkog osvještavanja Hrvata u Nizozemskoj i humanitarnog djelovanja.
- Hrvatske udruge i zaklade djeluju samostalno te povremeno međusobno surađuju.
- Veleposlanik Repubublike Hrvatske Janko Vranyczany-Dobrinović od listopada 1991. ravnatelj Hrvatskog ureda za veze s EU-om i NATO-om u Brüsselu, pokrenuo je na sastanku predstavnika hrvatskih udruga i zaklada u Nizozemskoj, održanom 13.01.1993. u Den Hagu, inicijativu oko osnivanja jedinstvene organizacije Hrvata u Nizozemskoj i na tom sastanku objavio imena Inicijativnog odbora sastavljenog od članova ogranka HDZ-a u Nizozemskoj.
- Zaklada Nizozemska-Hrvatska suprotstavlja se stranačkoj dominaciji HDZ-a u procesu organiziranja hrvatskih udruga i zaklada u jedinstvenu organizaciju u Nizozemskoj.
- Radna grupa za izradu Statuta udruženja hrvatskih organizacija u Nizozemskoj izabrana na sastanku hrvatskih udruga i zaklada 13.05.1993. izradila je prijedlog Statuta jedinstvene organizacije. Inicijativni odbor odbacuje prijedlog Statuta jer ovaj nije usklađen sa Statutom u međuvremenu osnovanog Hrvatskog Svjetskog Kongresa, čiji bi član prema mišljenju Inicijativnog odbora trebalo postati i Udruženje hrvatskih organizacija u Nizozemskoj, te ne želi održati zakazanu sjednicu za 5.11.1993. na kojoj bi hrvatske udruge i zaklade mogle raspravljati o prijedlogu statuta i donijeti zajedničke odluke, te zakazuje novu za 10.12.1993.
- Radna grupa za izradu Statuta zbog opstruiranja Inicijativnog odbora saziva sjednicu hrvatskih udruga i zaklada za 26.11.1993. Na sjednicu se odazvalo sedam hrvatskih udruga i zaklada koje su i prihvatile prijedlog Statuta i izabrale privremu Upravu sa zadatkom registracije i sazivanja osnivačkog Sabora budućeg zajedničkog udruženja.
- Na traženje Veleposlanstva Republike Hrvatske u Brüsselu a na zahtjev Radne grupe za izradu Statuta Inicijativni odbor odgađa sastanak zakazan za 10.12.1993. te zakazuje novi za 28.01.1994. a privremena Uprava odgađa registraciju Udruženja hrvatskih organizacija u Nizozemskoj. Na toj sjednici dolazi do otvorenog sukoba između velike većine hrvatskih udruga i zaklada te Inicijativnog

odbora, odnosno članova ogranaka HDZ-a u Nizozemskoj oko osnivanja zajedničkog udruženja.

- 29.04.1994. održana je Osnivačka konvencija Podružnice Hrvatskog Svjetskog Kongresa za Nizozemsku a koja se 4.01.1995. i registrira kao pravna osoba. 14 hrvatskih udruga i zaklada postaje članom Podružnice HSK-a za Nizozemsku
- 29.04.1996. tri hrvatske zaklade, nezadovoljne radom Podružnice HSK-a za Nizozemsku, pokrenule su inicijativu osnivanja Platforme hrvatskih organizacija u Nizozemskoj a koja je 19.06.1996. zbog pomanjkanja interesa obustavljena.
- 31.12.2005. dolazi do prestanka rada i ukidanja Podružnice Hrvatskog Svjetskog Kongresa u Nizozemskoj nakon 11. godina postojanja i djelovanja.
- Od 1992. do 2011. obustavilo je svoje djelovanje te je ukinuto 14 hrvatskih udruga i zaklada.
- Danas, 2011. u Nizozemskoj djeluje 9 registriranih hrvatskih udruga i zaklada. Uz njih tu su i Hrvatska katolička župa sv. Nikole Tavelića u Rotterdamu, Hrvatska dopunska škola “August Šenoa” u Rotterdamu, Hrvatska dopunska škola “Ivan Gundulić” u Amsterdamu i Veleposlanstvo Republike Hrvatske, u Den Haagu.

Proces samoorganiziranja hrvatskih organizacija u Nizozemskoj pokazuje kako su hrvatske organizacije u Nizozemskoj sklone autonomnom organiziranju a sukladno tome i autonomnom povezivanju i zajedničkom djelovanju. Sadržaj i kvaliteta djelovanja i u budućnosti će ovisiti o aktivnostima njenih članova. Više o organiziranju i djelovanju hrvatskih organizacija u Nizozemskoj pokazati će istraživanja, ukoliko će ih biti.

IV. Dodatak

Foto 1.

Na primanju koje je u Den Haagu 2.12.1992. za Hrvate na boravku i radu u Nizozemskoj priredio prvi veleposlanik Republike Hrvatske u Nizozemskoj Janko Vranyczany-Dobrinović povodom predaje vjerodajnica kraljici Beatrix, prof. dr. Ante Došen i drs. Ivan Kantoci pozdravljaju veleposlanika Vranyczanya i njegovu suprugu u ime svih prisutnih te im u ime svih Hrvata u Nizozemskoj predaju prigodne darove, buket cvijeća te ilustriranu monografiju Nizozemske (slika dolje).

Foto 2

Foto 3

Veleposlanik Republike Hrvatske Janko Vranyczany-Dobrinovića na informativnom sastanku s predstavnicima Hrvata u Nizozemskoj 13. siječnja 1993. u hotelu Des Indes u Den Haagu, Mata Hari salon. Sastanku prisustvuju pozvani predstavnici hrvatskih udruga i zaklada, predstavnici hrvatskih poduzeća te predstavnici političkih stranaka.

Foto 4

Burni sastanak hrvatskih udruga i zaklada održan na poziv Inicijativnog odbora i Radne grupe za izradu Statuta hrvatskih organizacija u Nizozemskoj održan je 28.01.1994. u Rotterdamu, dvorana Larenkamp, Slinge 303.

Foto 5

Sastanak 28.01.1994. u Rotterdamu, centar Larenkamp, Slinge 303.

Foto 6

Foto 7 i 8

S jednog od sastanaka u Den Haagu.

Foto 9

1. Izborna Konvencija podružnice Hrvatskog svjetskog kongresa za Nizozemsku održana je 15.06.1996. u Rotterdamu, centar Larenkamp, Slinge 303.

Foto 10

BUSSLOO, Rujan 2011.